

Recognizing the Concept of Social Sustainability in Urban Studies, in Search of a Theoretical Framework

Mojtaba Rafieian * | Professor of Urban Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Delaram Shojaee | Ph.D. Candidate of Urban Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Abstract

Social sustainability to respond to the cities' social problems and issues and as an efficient dimension in achieving sustainable urban development is a discourse that urban researchers have highly regarded in the last two decades, and researchers have looked at it with different dimensions of the urban built environment. The critical issue is the lack of comprehensive and systematic research in urban built environments, policies and plans. Therefore, the purpose of this study is a meta-synthesis review of selected sources to clarify the dimensions of social sustainability in these areas. Four categories of urban form, policies and plans, dimensions and features and the main areas of social sustainability have been identified by data coding using the MAXQDA software to achieve this goal. By understanding and explaining the stated categories, the results of the studies are presented in a framework of social sustainability, including conceptualization, policy-making and action in the urban built environment. Each dimension enters democracy-based, participation-based, and ideology-based discourses in a more remarkable synthesis. A deep understanding of the results provides a basis for future studies to conduct further studies in each proposed discourse and link them more effectively to social sustainability.

Keywords: Social Sustainability, Built Environment, Democracy, Ideology, Participation.

This paper is extracted from PhD dissertation of Delaram Shojaee, Tarbiat Modares University.

* Corresponding Author: rafiei_m@modares.ac.ir

How to Cite: Rafieian, M., Shojaee, D. (2023). Recognizing the Concept of Social Sustainability in Urban Studies, in Search of a Theoretical Framework, *Journal of Urban and Regional Development Planning*, 8(24), 35-86.

Introduction

Social sustainability to respond to the cities' social problems and issues and as an efficient dimension in achieving sustainable urban development is a discourse that urban researchers have highly regarded in the last two decades. In general, despite the recent attention to social dimensions, social sustainability is still under theorization and has been less discussed in urban built environments. The critical issue is the lack of comprehensive and systematic research in urban built environments, policies and plans. Due to the multifaceted nature of social sustainability in these areas, studying these studies from different levels and degrees is necessary. What will be discussed in this study is: according to the review of various sources, what are the dimensions of social sustainability in the urban built environment, despite the importance of the policy and urban planning? Although there have been several studies on social sustainability in urban processes, built environment, urban development, etc., which have described and explained this concept, it seems that there is a lack of research that examines all the dimensions, characteristics and components of this concept and provides a comprehensive understanding of social sustainability in this field.

Methodology

Therefore, the purpose of this study is a meta-synthesis review of selected sources to clarify the dimensions of social sustainability in these areas. The upcoming research has been conducted using seven steps of meta-synthesis review and data coding using the MAXQDA software to achieve this goal. During the information extraction process, ۲۵۸ primary codes were identified by the software using the open coding approach. In the next step, they were divided into ۱۱ core codes based on common concepts according to the communication process of microdata. Then, by combining the core codes, four categories of urban form, policies and plans, dimensions and features, and the main areas of social sustainability were achieved.

Results & DISCUSSION

The category of urban form is formed by integrating the core codes of density, land use, urban space, housing, accessibility, built environment, housing and spatial structure. The category of policies and plans results from integrating the core codes of regeneration, renovation, urban management, neighborhood development, urban development plans, new urbanism, and TOD. The category of characteristics and contextual factors results from the action of the core codes of dependence on the context, dynamism, dependence on culture, etc. Finally, the category of social sustainability dimensions is formed by integrating the core codes of participation, equality, safety, sense of place, social inclusion, social cohesion, social capital, etc.

By understanding and explaining the stated categories, the results of the studies are presented in a framework of social sustainability, including conceptualization, policy-making and action in the urban built environment. Each dimension enters democracy-based, participation-based and ideology-based discourses in a more remarkable synthesis. Democracy, which means equality, requires social policies to move toward sustainability. Moving toward inclusion and social cohesion in urban policies requires a democratic urban context to increase the social capital resulting from this connection and create well-being for the citizens. Social sustainability is discourse-based, and in a way, it is necessary to apply this concept and connect it as much as possible with the discourse of participation. The fact is that none of these concepts alone can explain social sustainability in studies and the urban environment. The connections and categories that make up these concepts are oriented on two levels. The first level includes people, government, and planners; the second level provides knowledge, power and cooperation. This framework creates a different level of interaction with the built environment depending on the political context and the ruling power. Planners can validate the powerlessness and silence of the excluded by representing their values, ideas, and worldviews and somehow turn them into the dominant ideology for achieving sustainability.

Conclusions

A deep understanding of the results provides a basis for future studies to conduct further studies in each proposed discourse and link them more effectively to social sustainability. The significant achievement of this research is combining the results of social sustainability studies in urban studies and providing a different perspective from the aspects presented in the form of a theoretical framework. In addition to defining the direction of urban studies in the field of social sustainability, this theoretical framework can emphasize that the proposed discourses are interwoven and interdependent. And whether social sustainability is used as a goal or a tool, all factors and layers must be considered together.

بازشناسی مفهوم پایداری اجتماعی در مطالعات شهری در جستجوی یک چارچوب نظری

استاد شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران * مجتبی رفیعیان

دانشجوی دکتری شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران دلارام شجاعی

چکیده

پایداری اجتماعی جهت پاسخ به مشکلات و معضلات اجتماعی شهرها و به‌عنوان بعدی کارا در رسیدن به توسعه پایدار شهری، گفتمانی است که در دو دهه اخیر بسیار مورد توجه و استقبال محققین شهری قرار گرفته و پژوهشگران با ابعاد مختلف محیط ساخته‌شده شهری به آن نگریده‌اند. مسئله‌ای که حائز اهمیت است فقدان یک پژوهش جامع و نظام‌اند در حوزه محیط‌های ساخته‌شده شهر، سیاست‌ها و برنامه‌های شهری است. از این رو، هدف از این پژوهش یک مرور فراترکیب از منابع منتخب جهت روشن شدن ابعاد پایداری اجتماعی در این حوزه‌ها است. جهت رسیدن به این هدف، با کدگذاری داده‌ها و استفاده از نرم‌افزار MAXQDA، چهار مقوله شکل شهر، سیاست‌ها و برنامه‌ها، ابعاد و ویژگی‌ها و زمینه‌های اصلی پایداری اجتماعی را شناسایی کرده است. با درک و تبیین مقوله‌های بیان‌شده، نتیجه مطالعات در یک چارچوب پایداری اجتماعی، شامل مفهوم‌سازی، سیاست‌گذاری و اقدام در محیط‌ساخته شده شهری ارائه می‌گردد. این ابعاد هرکدام در ترکیبی فراتر با یکدیگر، وارد گفتمان‌های دموکراسی‌محور، مشارکت محور و ایدئولوژی محور می‌شوند. با درک عمیق از نتایج، زمینه‌ای برای مطالعات آینده فراهم می‌شود تا بتوانند مطالعات بیشتری در هر یک از گفتمان‌های مطرح‌شده و تلاش برای پیوند مؤثرتر آن‌ها با پایداری اجتماعی انجام دهند.

کلیدواژه‌ها: پایداری اجتماعی، محیط ساخته‌شده، دموکراسی، ایدئولوژی، مشارکت.

مقدمه

ایده پایداری و توسعه پایدار در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ به عنوان واکنشی در برابر چالش‌های روبه رشد محیطی، اقتصادی و اجتماعی در سراسر جهان با یک چارچوب نظری از سه بعد محیط‌زیست، اقتصادی و اجتماعی بیان شده (Kohon, 2018; Connelly, 2007; Opp, Saunders, 2013). که بعد اجتماعی به لحاظ زمانی دیرتر به این چارچوب الحاق گردیده (Eizenberg, Jabareen, 2017: 1) و کمتر توسعه یافته است (Yoo, Lee, 2016; Woodcraft, 2012; Ročak, Hospers, Reverda, 2016; Dillard, Dujon, King, 2009). جنبه‌های پایداری اجتماعی در درجه اول از لحاظ هستی-شناسانه احتمالاً به عنوان راه‌حلی برای مشکلات زیست‌محیطی مورد بحث قرار گرفته‌اند نه چیزی که شایسته توجه به عنوان یک مؤلفه پایداری در نوع خود باشد (Littig, Griessler, 2005) و سپس با به وجود آمدن معضلاتی مانند بالارفتن فقر شهری، نابرابری‌های شدید اجتماعی، طرد اجتماعی، معضلات شهری و خشونت و ... (Jabareen, 2015) مورد توجه قرار گرفت. بدین معنا که تنها بعد از سال ۲۰۰۰ به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از پایداری به طور جدی مورد توجه قرار گرفته است (Dempsey et al., 2012; McKenzie, 2004; Ghahramanpouri et al., 2013). به طور کلی، علیرغم توجه اخیر به ابعاد اجتماعی، پایداری اجتماعی همچنان تحت نظریه‌پردازی می‌باشد و کمتر مورد بحث در محیط‌های ساخته شهری قرار گرفته است (Weingaertner, Moberg, 2011; Boström, 2012; Shirazi, Keivani, 2019). چنین ابهامی باعث شده تا بسیاری از محققان برای ارائه تعاریف و چارچوب تلاش زیادی انجام دهند. در نتیجه منابع علمی کمی وجود دارد که مستقیماً به این مسئله که چگونه می‌توان مکان‌هایی ایجاد کرد که از نظر اجتماعی پایدار باشند (Woodcraft et al., 2011) پرداخته شده باشد. لزوم پرداختن به پایداری اجتماعی در مطالعات شهری، برنامه‌ریزی شهری، طراحی شهری و توسعه شهری توسط بسیاری از محققین اثبات شده است؛ با این حال هنوز مطالعات جامعی در این خصوص انجام نشده است. از این رو هدف از این مطالعه، ارائه یک بررسی جامع و نظام‌مند از منابع انتخاب شده به منظور تبیین پایداری اجتماعی در محیط ساخته شده و حوزه سیاست‌ها و مطالعات شهری

است؛ به دلیل موضوعات چندجانبه پایداری اجتماعی در این حوزه‌ها لازم است این مطالعات از سطوح و درجات مختلف مورد مطالعه قرار گیرد. آنچه در این مطالعه مورد بحث قرار خواهد گرفت این است که با توجه به مرور منابع مختلف، پایداری اجتماعی در محیط ساخته‌شده شهری، با وجود اهمیت حیطة سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری، چه ابعادی دارد؟ اگرچه مطالعات متعددی در مورد پایداری اجتماعی در فرایندهای شهری، محیط ساخته‌شده، توسعه شهری و ... انجام گرفته که به توصیف و تبیین این مفهوم پرداخته‌اند، اما فقدان پژوهشی که تمام ابعاد، ویژگی‌ها و مؤلفه‌های این مفهوم را مورد بررسی قرار داده باشد و درک جامعی از پایداری اجتماعی در این حوزه ارائه نماید، احساس می‌شود.

این مطالعه علاوه بر این اینکه یک مرور کلی از ادبیات موجود از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۲۲ را ارائه می‌دهد، یک فراترکیب از نتایج مطالعات منتخب قبلی نیز انجام می‌دهد. برای دستیابی به هدف پژوهش، ابتدا مفهوم پایداری اجتماعی در شهر از ابعاد مختلف مورد بحث قرار گرفته، سپس روش تحقیق و داده‌های خام ارائه می‌گردد. در بخش بعدی بحث و تحلیل حول نتایج استخراج‌شده با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA و ارائه یک چارچوب مفهومی از مفهوم‌سازی، سیاست‌گذاری و اقدام پایداری اجتماعی در انتها نتیجه‌گیری ارائه می‌شود.

پایداری اجتماعی: مفاهیم و نظریه‌ها

پایداری اجتماعی از تنوع مفهومی بالایی برخوردار است. چنین تنوعی را می‌توان با دلایل زیر بیان کرد: عدم وضوح مفهوم پایداری اجتماعی (Littig, Griessler, 2005)، رویکرد چندرشته‌ای (Colantino, 2010; Ahman, 2013)، ماهیت چندوجهی (Ghahramanpouri et al., 2015)، قابلیت پویایی (Colantino, 2010; Dempsey et al, 2012)، وابستگی به زمینه (Maloutas, 2003; Dempsey et al., 2011) و انعطاف‌پذیری مفهومی (Bostrom, 2012) که منجر به این امر شده است. به گفته والنس^۱ و همکارانش (۲۰۱۱) پایداری

اجتماعی به‌عنوان مفهومی در هرج و مرج^۱ شناخته می‌شود؛ مانند مفهوم کلی توسعه پایدار، پایداری اجتماعی یک مفهوم باز و بحث‌برانگیز است. نیکولا دمپسی^۲ و همکارانش (۲۰۱۱) بیان می‌کنند که پایداری اجتماعی نه مطلق است و نه ثابت... آن را باید به‌عنوان یک مفهوم پویا در نظر گرفت که با گذشت زمان (از یک سال به سال دیگر، از یک دهه به دهه دیگر) در یک مکان تغییر می‌کند. باین‌حال، با بررسی ادبیات تحقیق حول مفهوم پایداری اجتماعی، محققان بی‌شماری به تعریف و چارچوب‌سازی این مفهوم در حوزه‌های شهری، برنامه‌ریزی و طراحی شهری پرداخته‌اند. با مرور این تعاریف می‌توان تعاریف را در دو دسته کلی تقسیم نمود: ۱- پایداری اجتماعی به‌عنوان هدف و ۲- پایداری اجتماعی به‌عنوان ابزار.

پایداری اجتماعی به‌عنوان هدف

برخی محققین پایداری اجتماعی را به‌عنوان چتری در نظر می‌گیرند که هدف از هرگونه توسعه و برنامه‌ریزی شهری باید در جهت رسیدن به آن صورت گیرد. از این رو ایفتاچل و هیچکاک^۳ (۱۹۹۳)، توانایی مداوم شهر، همچون مکانی سرزنده برای تعامل انسانی، ارتباطات و توسعه فرهنگی و نشاط را پایداری اجتماعی می‌نامند. ساکس^۴ (۱۹۹۹) استدلال می‌کند که پایداری اجتماعی در سه بعد عدالت اجتماعی^۵، دموکراسی^۶ و برابری^۷ بنا شده است، وی عنوان می‌کند که یک تعریف مستحکم از پایداری اجتماعی باید بر پایه ارزش‌های اساسی برابری و دموکراسی باشد، به معنی تخصیص کلیه حقوق سیاسی، مدنی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی توسط همه است؛ بکر و جان^۸ (۱۹۹۹) پایداری اجتماعی را رابطه‌ای دیرینه بین طبیعت و جامعه توصیف می‌کنند. در این راستا پولس و استرن^۹ (۲۰۰۰)

1. A Concept in Chaos
2. Nicola Dempsey
3. Yiftachel, Hedgcock
4. Sachs
5. social justice
6. democracy
7. equity
8. Becker, Jahn
9. Polese & Stren

آن را به‌عنوان جنبشی به تصویر می‌کشد که هنگام پیشرفت جامعه مدنی^۱ و بهبود یک محیط اتفاق می‌افتد. همچنین آن را به‌عنوان تشویق‌کننده یکپارچگی اجتماعی^۲، با اصلاح کیفیت زندگی همه گروه‌های جمعیتی می‌داند. مگیس و شین^۳ (۲۰۰۹) پایداری اجتماعی مربوط به توانایی انسان‌های هر نسلی است که نه تنها زنده ماندن بلکه رشد می‌کنند. براملی^۴ و همکاران (۲۰۰۹) در پروژه تحقیقاتی "CityForm" که در زمینه شهرهای انگلیس انجام گرفته، پایداری اجتماعی شهری را به‌عنوان «توانایی مداوم شهر برای عملکرد به‌عنوان یک محیط زنده و بلندمدت برای توسعه فرهنگی، تعامل انسانی و ارتباطات» تعریف کرده است. تحلیل آن‌ها از پایداری اجتماعی شهری بر دو بعد اصلی «عدالت اجتماعی» و «پایداری جامعه» تأکید دارد. چیزی که در این تعاریف حائز اهمیت است توجه به ابعاد پایداری اجتماعی مانند برابری و عدالت اجتماعی است تا بتواند کیفیت زندگی مناسبی برای نسل‌های بشریت به وجود بیاورد.

پایداری اجتماعی به‌عنوان ابزار

برخی از محققین پایداری اجتماعی را به‌عنوان ابزاری در خدمت شهر و برنامه‌ریزی و طراحی شهری برای رسیدن به پایداری و اهداف بلندمدت تعریف می‌کنند. بارون و گنتلت^۵ (۲۰۰۲) بیان می‌کنند که پایداری اجتماعی زمانی حاصل می‌شود که فرایندهای رسمی و غیررسمی، سیستم‌ها، ساختارها و روابط، به‌طور مؤثر ظرفیت نسل آتی را برای شکل دادن به اجتماعات محلی سالم و سرزنده تقویت کنند. اجتماعات محلی پایدار از نظر اجتماعی، برابر، متنوع، پیوسته و دموکراتیک بوده و کیفیت بالایی از زندگی را تأمین می‌کنند. چیو^۶ (۲۰۰۲) در خصوص سنجش پایداری اجتماعی در محدوده مسکونی شهر هنگ‌کنگ دیدگاه‌های کلی در زمینه ابعاد پایداری اجتماعی را به سه دسته تقسیم‌بندی می‌کند. در دسته اول پایداری اجتماعی با پایداری اکولوژیک برابر فرض شده است و لذا

1. civil society
2. social integration
3. Magis & Shinn
4. Bramley
5. Barron & Gauntlett
6. Chiu

از محدودیت‌های اجتماعی و فرهنگی مانند محدودیت‌های اکولوژیک برای توسعه یاد می‌کنند، در این دیدگاه توجه به سنت‌ها، ارزش‌ها، روابط اجتماعی و فرهنگی ضرورت هر توسعه‌ای است و در صورت بی‌توجهی به آن، اقدام توسعه‌ای ناقص خواهد ماند زیرا پذیرش آن در جامعه محلی مورد مقاومت قرار گرفته است. در دسته دوم، پایداری اجتماعی به پیش شرط‌های توسعه پایدار اشاره دارد یعنی شرایط اجتماعی به‌عنوان ضرورت توسعه اکولوژیک محسوب می‌شود لذا برای توسعه محیطی که هسته اصلی توسعه پایدار را تشکیل می‌دهد نیاز به تغییر در پیش شرط‌های اجتماعی و فرهنگی نظیر قوانین، ارزش‌ها و ساختارهای اجتماعی است که به تعریف زیست‌محور^۱ معروف است. دیدگاه سوم، دیدگاه مردم محور^۲ است و از مقبولیت بیشتری برخوردار است چراکه به حفظ و بهبود شرایط زندگی نسل حاضر و نسل‌های آتی تأکید دارد. در این دیدگاه به همبستگی و یکپارچگی اجتماعی، ثبات اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی تأکید می‌شود؛ و در ادامه آن مکزی^۳ (۲۰۰۴) پایداری اجتماعی را وضعیت مطلوبی در درون اجتماع محلی می‌داند و معتقد است فرایندی در درون آن اجتماع است که قادر است آن وضعیت را تأمین کند. کاستلو^۴ و همکاران (۲۰۰۷) یک گام جلوتر رفته‌اند و پایداری اجتماعی را به‌عنوان ابزاری جهت شناسایی حس تعلق و مشارکت هر عضو از اجتماع می‌دانند که ضامن خوب زیستن نسل حاضر و نسل آتی می‌شود تعریف می‌کنند. در سطحی عملیاتی‌تر از نظر کلانتونیو^۵ (۲۰۱۱) پایداری اجتماعی، از مجموعه اقدامات در حوزه‌های مهم، از ظرفیت‌سازی و توسعه مهارت‌ها تا نابرابری محیطی و فضایی منتج می‌شود. در این مفهوم پایداری اجتماعی حوزه‌ها و اصول سنتی سیاست‌گذاری اجتماعی همچون برابری و سلامت را با موضوعات نوظهور همچون مشارکت، نیازها، سرمایه اجتماعی، اقتصاد، محیط‌زیست و موضوعات نوظهورتر همچون نظریه‌های شاد زیستن، خوب زیستن و کیفیت زندگی ترکیب می‌کند.

-
1. environment-oriented
  2. people-oriented
  3. McKenzie
  4. Castillo
  5. Colantonio

به‌طور گسترده بدنه‌ای از مطالعات به‌وجود آمده در مورد تعریف پایداری اجتماعی بر عناصری مانند بهزیستی^۱، انسجام اجتماعی^۲، برابری اجتماعی^۳ و سرمایه اجتماعی^۴ متمرکز بوده است. مفهوم پایداری اجتماعی یک مفهوم تحلیلی است که با بسیاری از مفاهیم مانند کیفیت زندگی، رفاه، امنیت، مشارکت، حقوق بشر و توانمندسازی در تلاقی است. در توسعه پایدار به بخش زیادی از این مفاهیم توجه می‌شود. اعتقاد بر این است که بعد اجتماعی توسعه پایدار نشان‌دهنده‌ی نقطه‌ی اتصال بین شرایط اجتماعی از یک سو و محیط تخریب‌شده فیزیکی از سوی دیگر است (Rafieian, Mirzakhali, 2014). در نتیجه برای تعریف پایداری اجتماعی زمینه و مقیاس موردنظر بسیار حائز اهمیت می‌گردد.

روش^۵

این پژوهش در زمره پژوهش‌های بنیادی و کاربردی قرار دارد و جهت پاسخگویی به سؤال و هدف پژوهش از روش فراترکیب^۶ استفاده کرده است. این روش جهت بررسی دقیق استدلال‌ها، داده‌ها و نتایج اصلی مطالعات در مورد پایداری اجتماعی در حوزه مطالعات شهری انتخاب شده است. این رویکرد، علاوه بر تلفیق نتایج قبلی، سعی در تأمل در فرایندهای آن‌ها نیز دارد (Paterson et al., 2001). رویکرد فراترکیب در این پژوهش الگوی هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروس^۷ شامل هفت گام تنظیم سؤال، بررسی نظام‌مند متون، جستجو و انتخاب منابع، استخراج اطلاعات، ترکیب و تحلیل کیفی، کنترل کیفیت یافته‌ها و ارائه و تفسیر یافته‌ها است.

1. well-being
2. Social cohesion
3. Social equality
4. Social capital
- 5.. method
6. Meta-synthesis
7. Sandelowski & Barros

شکل ۱. روش پژوهش فراترکیب و روند انتخاب و غربالگری مقالات (مأخذ: نگارندگان)

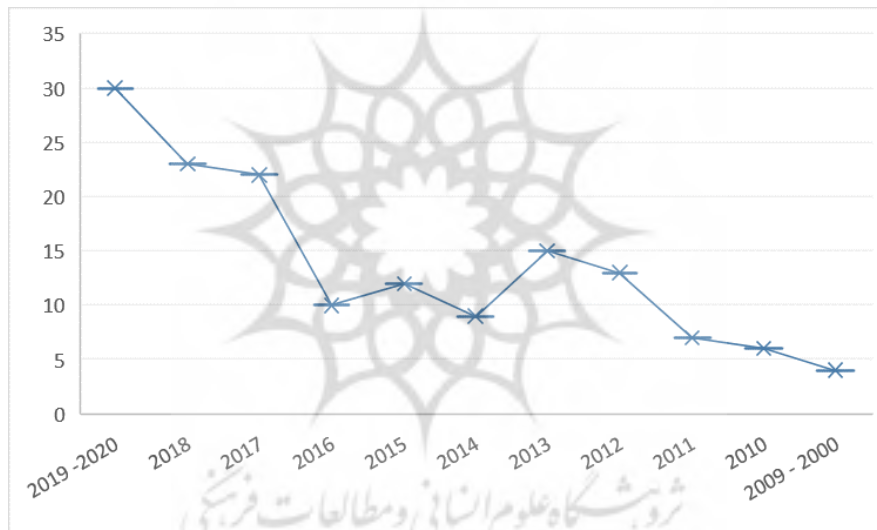

گام اول تدوین سؤال است، همان‌طور که بیان شد در این مطالعه ابعاد پایداری اجتماعی در حوزه‌های شهری با توجه به اهمیت آن در حیطه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری مورد سؤال قرار گرفته است. در مرحله دوم به بررسی نظام‌مند متون پرداخته شده است. ابتدا با استفاده از واژگان کلیدی منتخب، مقالات عملی در ۴ پایگاه داده Sciendo؛ Taylor & Francis؛ Sage؛ Springer journal جستجو شده است. دلیل انتخاب این پایگاه داده‌ها دسترسی به مقالات و در نظر گرفتن بودجه نویسندگان و همچنین امکان جمع‌آوری بوده است. فیلتر اصلی در سرچ مقاله‌ها، در نظر گرفتن حوزه مربوطه شهر (از جمله برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای و طراحی شهری)، ارتباط مستقیم مقاله‌ها با کلمه کلیدی پایداری اجتماعی و ابعاد اجتماعی پایداری و در نظر گرفتن بازه‌ی زمانی از سال ۲۰۰۹ تا سال ۲۰۲۲ بوده است؛ و برای جستجوی دقیق‌تر کلمات کلیدی شهر، برنامه‌ریزی شهری، مکان، طراحی، فضا و ... در مجلات مربوط به پایداری (منوط به پایداری

اجتماعی) جستجو شد. در گام بعدی پس از غربالگری‌های بیان‌شده در شکل ۱ تعداد ۵۷ مقاله جهت کدگذاری انتخاب شده است.

در دسته‌بندی که در شکل شماره ۲ بر اساس دوره‌های سالانه نشان داده شده است، بیشترین تعداد مقاله در سال ۲۰۱۹ بوده که بیش از ۲۰ درصد از مقالات در بازه ده‌ساله را به خود اختصاص داده است. انتشار بیش از ۳۰ مقاله در طی سال گذشته نشان‌دهنده اهمیت یافتن پایداری اجتماعی به‌عنوان مفهومی محوری در شهر بوده است. بیشترین تعداد مقاله در مجله Sustainable Development در سال‌های اخیر بوده است.

شکل ۲. روند زمانی مطالعات پایداری اجتماعی در حوزه مطالعات شهری

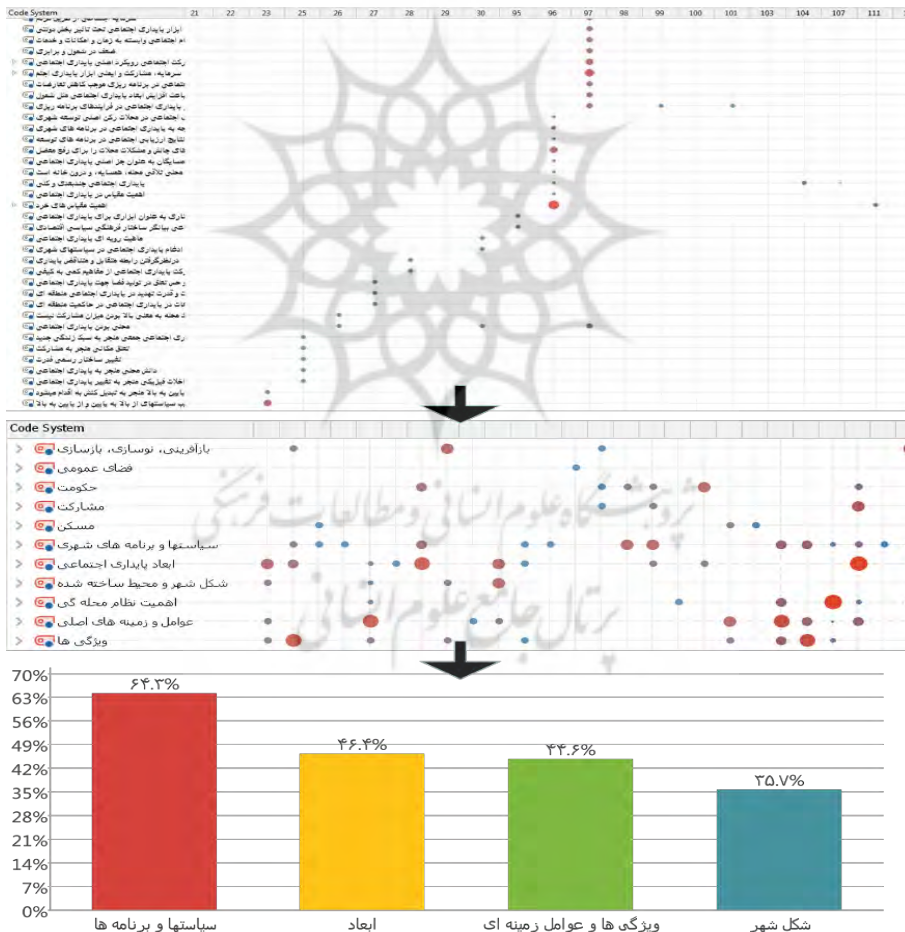

در مرحله بعدی، استخراج اطلاعات از متون منتخب و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی است. همان‌طور که بیان شد در این پژوهش به‌منظور تحلیل همه‌جانبه، متون با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA کدگذاری شده‌اند. MAXQDA نرم‌افزاری برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی است و متعلق به خانواده^۱ CAQDAS است. این نرم‌افزار می‌تواند حجم وسیعی از متون را به‌صورت نظام‌مند کدگذاری کند (Kuckartz, Rädiker, 2019). طی

۱. نرم‌افزار تجزیه تحلیل داده‌های کیفی به کمک یارانه.

فرایند استخراج اطلاعات تعداد ۲۵۸ کد اولیه با استفاده از رویکرد کدگذاری باز به وسیله نرم افزار شناسایی شده است. در مرحله بعدی با توجه به روند ارتباط داده‌های خرد بر اساس مفاهیم مشترک به ۱۱ کد محوری تقسیم شده است. سپس با ترکیب کدهای محوری به ۴ مقوله، سیاست‌ها و برنامه‌ها، شکل شهر، ویژگی‌ها و عوامل زمینه‌ای و ابعاد پایداری اجتماعی دست یافته شده است. فراوانی مقوله سیاست‌ها و برنامه‌ها با ۸۸ کدباز، مقوله شکل شهر و محیط ساخته شده با ۵۴ کدباز، مقوله ویژگی‌ها و عوامل زمینه‌ای با ۶۸ کدباز و مقوله ابعاد پایداری اجتماعی با ۴۸ کدباز در شکل شماره ۳ نشان داده شده است.

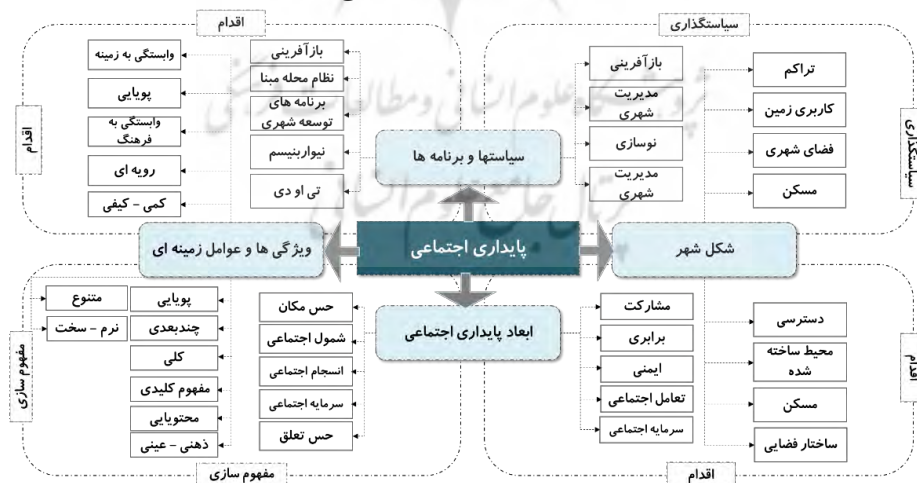
شکل ۳. کدها، محورها و مقولات انتخاب شده در نرم افزار MAXQDA

یافته‌ها

نتایج مطالعات پایداری اجتماعی بر اساس منطقی که در روش‌شناسی بیان شد را می‌توان در چهار مقوله کلی شکل شهر یا محیط ساخته‌شده، سیاست‌ها و برنامه‌ها، ویژگی‌ها و عوامل زمینه‌ای، ابعاد پایداری اجتماعی دسته‌بندی کرد که در شکل شماره ۴ نشان داده شده است. با توجه به ترکیب نتایج با استفاده از روش فراترکیب این نتیجه حاصل شد که مطالعات انجام‌شده در حوزه پایداری اجتماعی و مطالعات شهری را می‌توان در سه گام اصلی مطالعات شهری یعنی مفهوم‌سازی، سیاست‌گذاری و اقدام دسته‌بندی کرد. به‌طور مثال مقوله شکل شهر ناشی از ادغام کدهای محوری تراکم، کاربری زمین، فضای شهری و مسکن در حوزه سیاست‌گذاری و مقوله شکل شهر ناشی از ادغام کدهای محوری دسترسی، محیط ساخته‌شده، مسکن و ساختار فضایی دسته‌بندی شده است. در نتیجه می‌توان خلأ مطالعاتی ناشی از عدم مفهوم‌سازی و اقدام در این مقوله یعنی شکل شهر را مشاهده نمود. برای مقوله‌های دیگر سیاست‌ها و برنامه‌ها، ویژگی‌ها و عوامل زمینه‌ای و ابعاد پایداری اجتماعی این امر قابل‌بیان است. در ذیل به بحث و تشریح هر کدام از مقوله‌های استخراج‌شده در قالب این سه گام بیان‌شده مطالعات شهری پرداخته می‌شود.

شکل ۴. مقوله‌های اصلی استخراج‌شده

محیط ساخته شده و شکل شهر

ادغام پایداری اجتماعی و محیط ساخته شده و شکل شهر بسیار حیاتی است (Hikmat et al, 2019; Hemanian et al, 2016; Karuppannan, Sivam, 2011) زیرا محیط ساخته شده برای زندگی و تعامل است که می تواند پایداری اجتماعی را در یک جامعه تسهیل کند (Sharifi, Murayama, 2013; Al-Dahmashawi et al. 2014). جنبه های فیزیکی فضاهای انسانی برای دستیابی به پایداری اجتماعی و افزایش رفاه انسان بسیار مهم هستند. ادبیات موجود در پایداری، عوامل مختلف فیزیکی را با پایداری اجتماعی مرتبط می کند و این مزیت را که محیط طبیعی و محیط های شهری در جامعه امکان پایداری اجتماعی را فراهم می کنند، نشان می دهد (Eizenberg & Jabareen, 2017). دمپسی ۱ و همکاران (۲۰۱۰)، ادعا می کنند که مفهوم شکل شهر فقط به معنی ویژگی های فیزیکی نیست بلکه جنبه های مختلف عوامل غیر فیزیکی را نیز در بر می گیرد و بنابراین می تواند به عنوان تلفیقی از ویژگی های فیزیکی شهر (شکل هندسی، اندازه، مواد و ...) و محتویات (کاربران، فعالیت ها، تصورات و ...) باشد. طیف وسیعی از محققان معتقدند که شکل شهر می تواند بر الگوهای رفتاری انسان و زندگی اجتماعی تأثیر بگذارد و از این رو، تغییرات در شکل شهری ممکن است به طور یکپارچه با تغییراتی که می خواهیم در محیط اجتماعی خود ببینیم، برنامه ریزی شود (Spangenberg, Omann, 2006). شکل شهری در مقیاس های مختلف جغرافیایی ملی، منطقه ای، کلان شهر، شهر یا محله نمود دارد (Jabareen, 2006; Bramley, Power, 2009). ابعاد پایداری اجتماعی در مقیاس های مختلف شکل شهر هویدا می شوند، به طور مثال انسجام اجتماعی در مقیاس ملی، اشتغال در مقیاس شهری و عواملی مانند تعامل اجتماعی و کیفیت محیط مربوط به فعالیت و مکان ها در مقیاس محلی است (Bramley, Power, 2009). برای رسیدن به پایداری اجتماعی در شکل شهری، محله به عنوان کوچک ترین واحد شهری برای حل مشکلات اجتماعی می تواند در نظر گرفته شود (Rafieian, Mirzakhilili, 2014; Yoo, Lee, 2016)؛ بنابراین شکل شهری یک مفهوم کاملاً پیچیده برای تعریف و اندازه گیری است، زیرا شامل ابعاد مختلف

فیزیکی و اجتماعی - فضایی در بسیاری از مقیاس‌ها است (Hemania et al, 2016).
تأثیر شکل شهر بر پایداری اجتماعی تحت تأثیر تعدادی از متغیرهای مداخله‌گر خارجی است که از جمله آن‌ها کل مدت اقامت ساکنان است. این رابطه همچنین با حضور فضایی مطلوب (فضاهایی برای فرصت‌های اجتماعی) از طریق هم‌افزایی بین مؤلفه‌های مختلف شکل شهر شکوفا می‌شود. علی‌رغم این واقعیت که مؤلفه‌های شکل شهری و پایداری اجتماعی همبستگی دارند، فرم‌های شهری مانند استفاده از «کاربری مختلط» (Jabareen, 2006; Leyden, 2003; Dave, 2009; Karuppannan, Sivam, 2011; Eizenberg, Jabareen, 2017; Hemania et al, 2016; Hikmat et al, 2019; Rashidfarokhi et al, 2018) «تراکم»، (Rashidfarokhi et al, 2018) «نوع مسکن» (Shaw, 2018; Hemania et al, 2016; Hikmat et al, 2019; Hemani et al, 2012; Bramley et al, 2009; Hikmat et al, 2019; Wang, 2006; Hemani et al, 2012; Bramley et al, 2009) «حمل و نقل» (al, 2012; Bramley et al, 2009; Hemani et al, 2012; Jabareen, 2017) «تنوع» (Jabareen, 2006) «قابلیت پیاده‌روی» (Leyden, 2003; Eizenberg, Jabareen, 2017; Jabareen, 2006) «عوامل جمعیتی اجتماعی» (Dave, 2009) «قابلیت دسترسی» (Hikmat et al, 2019; Dave, 2009) «توزیع کاربری اراضی» (Hemani et al, 2012; Dave, 2009) «فضاهای باز» (Arslan, et al, 2020; Hemani et al, 2012;; Bramley et al, 2009; Hemani et al, 2015) و «شکل و اندازه» (Chan, Lee, 2007; Ghahramanpouri et al, 2015) «سطح قابل توجهی از پایداری در بین ساکنان آنان نسبت به فضاهایی که این مقادیر را کمتر دارند یا ندارد، ایجاد می‌کنند از جمله می‌توان به سلامتی روحیه ساکنان (2012)، (Eizenberg, Jabareen, 2017; Dave, 2009; Arslan, et al, 2020) تعامل و روابط اجتماعی (Rogers et al. 2011; Dave, 2009; Leyden, 2003; Karuppannan, Sivam, 2011; Lim et al, 2017; Rogers et al.) رضایت نسبی (Sivam, 2011; Lim et al, 2017) (Bramley et al, 2009) ایمنی (Bramley et al, 2009; Chan, Lee, 2007; Bramley et al, 2009) امنیت (al, 2009; Karuppannan, Sivam, 2011)

کیفیت محیط (Rogers et al. 2011; Bramley et al, 2009) کیفیت زندگی (Rogers et al. 2011; Karuppannan, Sivam, 2011) خوانایی (Ghahramanpouri et al, 2015) آسایش (Ghahramanpouri et al, 2015) همه‌شمولی (Ghahramanpouri et al, 2015; Rogers et al. 2011;) حس مکان و دل‌بستگی (Ghahramanpouri et al, 2015; Rogers et al. 2011; Eizenberg, Jabareen, 2017) و رفاه (Arslan, et al, 2020) اشاره کرد. باین حال هر مؤلفه دارای یک مقدار آستانه است و پس از آن شروع به نشان دادن اثرات منفی می‌کند. باین وجود، اندازه‌گیری یا تقلیل چنین آستانه‌ای برای هر قطعه شهری به دلیل وجود متغیرهای مختلف مداخله‌گر خارجی، اثر ترکیبی سایر مؤلفه‌های شکل شهری و طبیعت پویای جوامع، بسیار دشوار است (Hemania et al, 2016). به‌عنوان مثال، تقویت جامعه‌پذیری از طریق تراکم بالاتر ممکن است برعکس فرصت‌ها برای دستیابی به یک محیط زندگی جذاب، شرایط زندگی عادلانه‌تر را کاهش دهد (Hikmat et al, 2019)؛ بنابراین درک و رضایت ساکنان از تعاملی که با محیط ساخته‌شده‌ی خود دارند و به‌نوعی بروز این احساس رضایت منجر به افزایش یا کاهش پایداری اجتماعی خواهد شد.

برخی از محققین تراکم و قابلیت دسترسی (Hikmat et al, 2019)، برخی تراکم و کاربری مختلط (Arslan, et al, 2020) و برخی تراکم و نوع مسکن (Bramley, Power, 2009) را به‌عنوان اصلی‌ترین مؤلفه‌های شکل شهر که بر پایداری اجتماعی تأثیر می‌گذارند، معرفی می‌کنند. آنچه مسلم است تراکم به‌عنوان یکی از ابعاد مهم شکل شهر تأثیر بسزایی در پایداری اجتماعی دارد. برخی محققین تراکم را مسئله‌ای پیچیده در شکل شهر می‌دانند و شدت آن را متناسب با زمینه جهت رسیدن به پایداری ارزیابی می‌کنند (Kytta, et al, 2015). برخی محققین استدلال می‌کنند که زندگی با تراکم بالا به مردم می‌آموزد که نسبت به یکدیگر تحمل و ملاحظه داشته باشند و این یک نشانه ارزشمند از زندگی اجتماعی باکیفیت است (Skjerven, Reitan, 2017). برخی دیگر از محققین استدلال می‌کنند که تراکم بالا و نوسازی موجب طرد اجتماعی و رانده شدن مستأجران از خانه‌های مدرن و مرکز شهر و در نتیجه به خطر افتادن پایداری اجتماعی است (Debrunner et al,

(Larimian, 2022). با این حال باید عنوان کرد که شکل شهری فراتر از تراکم است (Sadeghi, 2019) و ابعاد و عوامل مختلف دیگری هم در این زمینه تأثیرگذار هستند. برخی از محققین معتقدند که در حال حاضر شکل شهری صرفاً یک معامله مذاکره شده بین برنامه‌ریزان دولت و توسعه‌دهندگان (بخش خصوصی) است (Wang, Shaw, 2018). در این میان، فضاهای سبز و منظر شهری نیز برای پایداری اجتماعی مهم است زیرا آن‌ها از سلامت فیزیکی، روانی و اجتماعی حمایت می‌کنند و آسایش شهری را افزایش می‌دهند (Jennings, Larson, & Yun, 2016; Grigorovschi & Gheorghita, 2015; La Rosa et al, 2018). زندگی عمومی در فضاهای عمومی اتفاق می‌افتد و وقتی مکانی جذاب می‌شود افراد در آن‌ها جمع می‌شوند. طراحی فضاهای عمومی و اقدامات مشترک با مشارکت شهروندان به روند تقویت رابطه انسان و مکان در طولانی‌مدت کمک می‌کند (Calvo & De Rosa, 2017). در این میان دسترسی و درک فضای عمومی، با تأثیرگذاری بر میزان رضایت، به‌طور غیرمستقیم بر دل‌بستگی جامعه تأثیر می‌گذارد (Zhu et al., 2017). بناهای تاریخی را می‌توان به‌عنوان فضاهای عمومی در نظر گرفت. آن‌ها حافظه جمعی ساکنان هستند و باید با توسعه متعادل باشند (Mehdinezhad & Nabi, 2016). فضاهای عمومی عابر پیاده، طراحی خیابان و معماری مناسب با توجه به تأثیر قابل توجه آن‌ها در جامعه‌پذیری و برابری اجتماعی، از عناصر اساسی مناطق پایدار شهری محسوب می‌شوند (Cherry, 2017).

در شکل شماره ۵ روند کرونولوژیکی تحقیقات به همراه شکاف‌های نظری و رویه‌ای موجود نشان داده شده است. ظرف مکانی مطالعات شکل شهر و محیط ساخته شده از مقیاس‌های کلان به مقیاس‌های خردتر تمایل پیدا کرده است. ضرورت بررسی فضاهای شهری در مطالعات پایداری اجتماعی (Lotfata, Ataöv, 2019; Goosen, Cilliers, 2020) به‌عنوان فرصت‌هایی برای مشارکت برابر بدون در نظر گرفتن جنسیت، سن، ملیت یا وضعیت اجتماعی - اقتصادی، از توانایی بالایی برای بالا بردن کیفیت زندگی و پایداری اجتماعی در شهرهای معاصر (Lotfata, Ataöv, 2019) عنوان شده است. در این شکل علاوه بر اینکه سیر زمانی محورها و مؤلفه‌های تقسیم‌بندی در مقوله شکل شهر و پایداری

اجتماعی نشان شده است، تبیین شکاف در سه لایه، حوزه شکاف، دامنه شکاف و ظرف مکانی تقسیم‌بندی شده است. حوزه شکاف نشان‌دهنده حوزه‌های نیازمند تحقیق و مطالعات در این حوزه، دامنه شکاف نشان‌دهنده نیازمندی و شدت شکاف است و ظرف مکانی نشان‌دهنده مقیاس موردنظر در آن حوزه است. به‌طور مثال در حوزه ساختار فضایی نیازمند بررسی مطالعات بسیار زیاد در مقیاس‌های شهر، محله، فضای شهری و ... است.

شکل ۵. تبیین مقوله شکل شهر در پایداری اجتماعی

سیاست‌ها و برنامه‌های شهری

برای بررسی پایداری اجتماعی در سیاست‌های شهری، باید دانست که پایداری اجتماعی بخش جدایی‌ناپذیر از هرگونه برنامه‌ریزی شهری است (Shirazi, Keivani, 2019; Rashidfarokhi et al, 2018; Chan et al, 2019) و سیاست‌گذاران باید توجه داشته باشند که هر برنامه توسعه‌ی آینده‌ی پایدار، یک جنبه پایداری اجتماعی دارد که کمتر شناخته‌شده است اما حیاتی است و باید به آن توجه شود (Shirazi, Keivani, 2018). هر شهر، در هر زمینه‌ای که موردبحث قرار گیرد، با طیف وسیعی از زمینه‌ها از جمله سیاست-

های شهری، برنامه‌های استراتژیک، برنامه‌های آینده، طرح‌های توسعه، نوآوری‌های محلی، توسعه مسکن و ... سروکار دارد که دستور کار پایداری اجتماعی باید برای آنها نگاشته شود. شیرازی و کیوانی^۱ (۲۰۱۸) این دستور کار را دارای سه عنصر اساسی دیده‌اند: شناخت^۲، ادغام^۳ و نظارت^۴. این کار با شناخت آغاز می‌شود، تشخیص اینکه برای هر پروژه توسعه یا باز توسعه یا برنامه‌ریزی بعد پایداری اجتماعی وجود دارد که باید مورد حمایت و برنامه‌ریزی قرار گیرد. صرف نظر از مقیاس عملکرد، این شناخت راه را برای برنامه‌ریزی هموار می‌کند که در یک عرصه آگاه اجتماعی و عمومی این شناخت اتفاق می‌افتد. دو شاخص دیگر ادغام و نظارت بخشی از حاکمیت پایدار اجتماعی شهری است. این حاکمیت با یک برنامه‌ریزی و طراحی گفتگویی آغاز می‌شود و با نظارت مشارکتی ادامه می‌یابد. همانی^۵ و همکاران (۲۰۱۵) این دستور کار را در سه عنصر سیاست‌گذاری، طراحی و اقدام اجتماعی^۶ عنوان کرده‌اند. سیاست‌گذاری به حل چالش‌های پایداری اجتماعی با رویکرد از بالا به پایین است. این رویکرد، قدرت بسیار زیادی برای برنامه‌ریزی و برنامه‌های توسعه در مقیاس بزرگ دارد. طراحی اجتماعی ترکیبی از رویکردهای بالا به پایین و پایین به بالا است. اقدامات اجتماعی شامل بازیگران محلی و نیازها و خواسته‌های آنان است و رویکردی از پایین به بالا دارد. در این رویکرد توانمندسازی^۷ و مشارکت^۸ نقش مهمی ایفا خواهند کرد.

مشکلی که از ادغام مضامین پایداری اجتماعی در فرایندهای برنامه‌ریزی جلوگیری می‌کند، عدم دانش و درک راه‌های ادغام پایداری اجتماعی در فرایندها است. فقدان روش دگرگون‌کننده در پایداری اجتماعی شهری، مسئله عملیاتی پس از شناخت است: ایجاد چارچوب‌هایی برای درک وضعیت موجود و پیشنهاد روش‌هایی که از طریق آن

-
1. Shirazi, Keivani
  2. Recognition
  3. Integration
  4. Monitoring
  5. Hemani
  6. Social Policy, Design, Action
  7. Empowerment
  8. Participation

می‌توان شرایط موجود را به آینده‌ای بهتر تبدیل کرد (Rashidfarokhi et al, 2018). یک روش گفتگویی که ریشه در اصل دموکراسی داشته باشد مناسب‌ترین شیوه برای تعیین مسیر پایداری اجتماعی است. حاکمیت اجتماعی شهری به‌طور پایدار باید به‌صورت همه‌شمول^۱ و همکارانه^۲ باشد. عملکرد پایداری اجتماعی شهری برای تصمیم‌گیری به تنظیمات نهادی تودرتو و چندلایه نیاز دارد که ثابت در تصمیم، منسجم در رویکرد و تنوع در همکاری با یکدیگر را داشته باشند (Manzi et al, 2010). این تنظیمات باید به‌دقت برنامه‌ریزی، به‌طور عادلانه تهیه و به‌طور مداوم در سطح جامعه، محله و شهر کنترل شود؛ بنابراین، حاکمیت بر پایداری اجتماعی شهری مستلزم ایجاد یک روش تصمیم‌گیری گفتمانی است که از طریق آن همه عوامل مربوطه برای تعیین مسیر پایداری اجتماعی همکاری کنند (Shirazi, Keivani, 2019). یک چارچوب پایداری اجتماعی یکپارچه برای سیاست‌گذاری، طراحی و عمل باید ترکیبی از (متغیرهای سطح خرد) از پایین به بالا و (متغیرهای سطح کلان) از بالا به پایین باشد. چراکه پایداری اجتماعی در شهرها احتمالاً از هر دو زمینه برنامه‌ریزی شده و اقدامات فوری منفعت نخواهند برد. چنین چارچوبی بسته به میزان تضاد و قدرت اجرای استراتژی‌های در یک زمینه خاص سطح متفاوتی را برای تعامل منظم فراهم می‌کند.

یکی از موضوعات اساسی و چالش‌برانگیز در دنیای مطالعات شهری و برنامه‌ریزی شهری، حوزه سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازی است. با این حال پایداری اجتماعی به‌عنوان بخشی اساسی از برنامه‌ریزی شهری و سیاست شهری شناخته نمی‌شود و به‌ندرت در برنامه‌های آینده، ابتکارات شهری و ساختار مدیریت شهری ادغام شده است (Shirazi, Keivani, 2019). با این حال حجم مناسبی از مطالعات در بعد سیاست‌های شهری بیشتر در حوزه **بازآفرینی شهری و پایداری اجتماعی** انجام شده است (Mehan, Soflaei, 2017). بازآفرینی شهری شامل روابط پیچیده قدرت بین دولت، بازار و جامعه است که غالباً تعارضات شدید اقتصادی - اجتماعی ایجاد می‌کند. نقش دولت و ائتلاف رشد شهری در

---

1. Inclusive

2. Collaborative

ادبیات بازآفرینی کاملاً بحث شده است (Gu, zhang, 2021). باین حال نحوه درک واکنش‌های اجتماعی در پاسخ به بازآفرینی تحت بررسی قرار نگرفته است. بازآفرینی شهری^۱ شامل یک روند دگردیسی اجتماعی است. نمونه‌هایی از ایالات متحده و اروپای غربی و همچنین چین نشان داده است که طرد اجتماعی^۲ و بی‌عدالتی^۳ غالباً در این روند اتفاق می‌افتد (Borja, Castell, 1997). به‌طور مثال بازآفرینی مراکز تاریخی شهرها و ازدحام بیش‌ازحد گردشگر ممکن است نتایج معکوس در پایداری اجتماعی داشته باشد (Jover, Díaz-Parra, 2022). با توجه به این پیش‌زمینه، پایداری اجتماعی هنگام ارزیابی پروژه‌های بازآفرینی از اهمیت قابل‌توجهی برخوردار است. ادبیات موجود به اثرات مخرب اقتصادی بر بازآفرینی شهری اشاره دارد. بی‌عدالتی اقتصادی بر نابرابری اجتماعی و تحقیقات بی‌عدالتی در بازآفرینی شهری حاکم است. باین‌وجود ذینفعان نه‌تنها برای منافع اقتصادی و توزیع مجدد عادلانه بلکه برای منافع عمومی و شناخت فرهنگ جمعی نیز مبارزه می‌کنند (Gu, zhang, 2021).

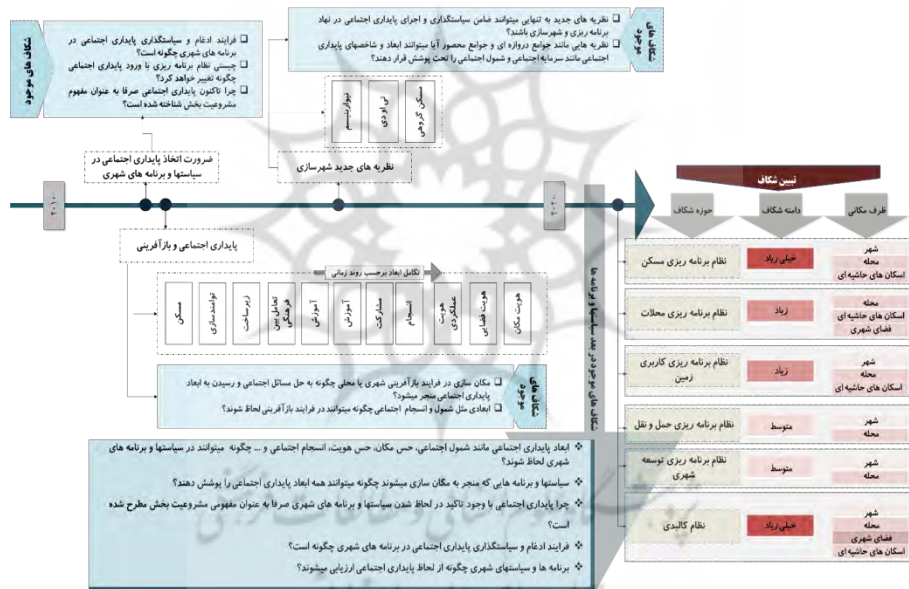
برای بررسی پایداری اجتماعی، عدالت اجتماعی یکی از شاخص‌های اصلی است. درک محدود عدالت اجتماعی فقط توزیع عادلانه کالاهای اقتصادی را نشان می‌دهد. به‌طور گسترده، عدالت اجتماعی باید به معنای فرصت‌های برابر در مورد کیفیت زندگی^۴ و مشارکت^۵ در جامعه باشد (Benford, Snow, 2000). عواملی مانند سرمایه اجتماعی، هویت، انسجام اجتماعی و امنیت (Izadi, et al, 2020) نیز از دیگر شاخص‌هایی هستند که در بازآفرینی شهری مورد توجه بوده‌اند. در سال‌های اخیر شاخص‌های حس مکان، شمول اجتماعی، مشارکت عمومی (Yung, Chan, 2012) در بازآفرینی و همچنین حفظ میراث تاریخی بیشتر مورد توجه و بازبینی بوده‌اند.

در شکل شماره ۶ روند کرونولوژیکی تحقیقات به همراه شکاف‌های نظری و رویه‌ای موجود نشان داده شده است. ظرف مکانی مطالعات از مقیاس‌های کلان به مقیاس‌های

-
1. Urban Regeneration
  2. Social Exclusion
  3. Injustice
  4. Quality Of Life
  5. Participation

خردتر تمایل پیدا کرده است. در این شکل علاوه بر اینکه سیر زمانی محورهای تقسیم‌بندی در مقوله شکل شهر و پایداری اجتماعی نشان شده است، تبیین شکاف در سه لایه، حوزه شکاف، دامنه شکاف و ظرف مکانی تقسیم‌بندی شده است. حوزه شکاف نشان‌دهنده حوزه‌های نیازمند تحقیق و مطالعات در این حوزه، دامنه شکاف نشان‌دهنده نیازمندی و شدت شکاف است و ظرف مکانی نشان‌دهنده مقیاس موردنظر در آن حوزه است. به‌طور مثال در حوزه حمل‌ونقل نیازمند بررسی مطالعات متوسط در مقیاس‌های شهر و محله است.

شکل ۶. تبیین مقوله سیاست‌ها و برنامه‌ها در پایداری اجتماعی

ابعاد پایداری اجتماعی

ماهیت ابعاد پایداری اجتماعی مرتبط با ویژگی کمی یا کیفی آن‌هاست. سیر زمانی ابعاد و شاخص‌های پایداری اجتماعی شاهد تغییر شاخص‌ها از شاخص‌های سنتی مانند دسترسی و نیازهای اساسی به مضامین غیر ملموس مانند هویت، حس مکان، تعلق خاطر است، در واقع تغییر جهت از مفاهیم و شاخص‌های سخت به مفاهیم و شاخص‌های نرم (Colantonio,)

(2009) که نمایانگر ویژگی در حال تغییر نیازهای اجتماعی (Colantonio, Dixon 2011) و ماهیت کیفی پایداری اجتماعی را آشکار می‌کند و نیاز به حرکت به سمت روش‌شناسی مختلط دارد تا بتواند ماهیت پیچیده و پویای مضامین پایداری اجتماعی را در حوزه مسائل شهری مورد بررسی قرار دهد. در حال حاضر نیاز به برخی از منابع کیفی برای سنجش پایداری اجتماعی مورد تأکید برخی از دانشمندان بوده است (Chiu, 2003; Boschmann, Kwan, 2008; Shirazi, Keivani, 2019).

با وجود اینکه انتخاب شاخص‌ها ارتباط مستقیمی با زمینه و مقیاس مورد نظر دارد، با این حال به نظر می‌رسد شش شاخص برابری اجتماعی، شمول اجتماعی، مشارکت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، انسجام اجتماعی و ایمنی و امنیت شاخص‌هایی هستند که مضامین و مفاهیم زیادی را در خود جای داده‌اند و با زمینه فرایندهای برنامه‌ریزی مرتبط هستند. اندازه‌گیری شاخص‌های بیان‌شده منوط به مفهوم‌سازی و تعریف روش‌های ارزیابی آنهاست.

برابری اجتماعی (که به آن عدالت اجتماعی نیز گفته می‌شود) مربوط به فرصت‌های برابر و دسترسی به خدمات و منابع است (Davoudi, 2012; Dempsey et al., 2011; Barron, Gauntlett, 2002; Chiu, 2003; Talen, 2002; McKenzie, 2004; Kytta et al., 2015; DESA, 2009) که شامل همه اقلیت‌ها و گروه‌ها، جنس‌ها و نژادها است (Gapas, 2013; Kellaher et al, 2004; McKenzie, 2004). برابری اجتماعی همچنین به برابری شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی بهزیستی در واحدهای جغرافیایی در یک منطقه (Ancell, ThompsonFawcett, 2008; Berke & Conroy, 2000; Eames, 2005; Adebowale, 2002; Kanbur, Venables, 2005) و همچنین عدالت زیست‌محیطی (Pearsall, Pierce, 2010) اشاره دارد. فرصت‌های برابر و دسترسی به منابع برای همه، صرف نظر از پیشینه آنها، هر یک از اعضای جامعه را قادر می‌سازد تا به‌طور کامل و فعال در اقدامات جمعی شرکت کنند که این امر پایه‌ای برای دستیابی به شمول اجتماعی است (DESA, 2009).

منظور از شمول اجتماعی این است که افراد با پیشینه‌های مختلف قابل درک و احترام

هستند و همه گروه‌ها به‌طور نسبی نمایان بوده و به‌طور اجتماعی اختلاط یافته‌اند (Colantonio, Dixon, 2010; Darchen, Ladouceur, 2013; DESA, 2009; Tunstall, Fenton, 2006) و دانش و دغدغه‌های آن‌ها در نظر گرفته می‌شود (Davies et al., 2015; De Lange & De Waal, 2013; Raco, 2007). شمول اجتماعی در ادبیات از دیدگاه طرد اجتماعی مورد بحث قرار گرفته است (Eames, Adebowale, 2002; Lucas, 2001; Meegan, Mitchell, 2012). با افزایش شمول اجتماعی افراد بیشتری فرصت شرکت در اقدامات جمعی جامعه را پیدا می‌کنند (Kahila-Tani et al., 2016).

مشارکت جامعه، فعالیت درگیر در جامعه فعال است و به امکان تأثیرگذاری بر تصمیمات و دسترسی به فرایندهای تصمیم‌گیری اشاره دارد (Castillo et al., 2007; Colantonio, Dixon, 2010; DESA, 2009). سایر ویژگی‌ها مانند احساس هویت و تعلق جامعه و توانمندسازی جامعه به‌شدت در مشارکت جامعه نقش دارند (Meegan, Mitchell, 2001; Raco, 2007). برای افزایش مشارکت جامعه، بسترهای نظامند برای مدیریت دانش و یادگیری مداوم مورد نیاز است (Boyer, 2016; Godschalk, Rouse, 2010; Kahila-Tani et al., 2016; Natarajan, 2017; Staffans et al., 2010). همچنین برای برقراری ارتباط دوطرفه بین همه گروه‌ها (Godschalk, Rouse, 2015; Herrle et al., 2016). برای مؤثر بودن فرایندهای مشارکتی، لازم است شبکه‌های اجتماعی زیربنایی را درک کرده و در سرمایه اجتماعی سرمایه‌گذاری کنیم (Meegan, Mitchell, 2001).

نکته اساسی در مفهوم سرمایه اجتماعی این است که شبکه‌های غنی از اعتماد، هنجارها و ارزش‌ها می‌توانند به چالش‌های مربوط به دستیابی به انسجام جامعه و اقدامات جمعی گسترده‌تر بپردازند (Colantonio, Dixon, 2010; Barron, Gauntlett, 2002; Holman, Rydin, 2013; Meegan, Mitchell, 2001; Tunstall et al, 2011). سرمایه اجتماعی غالباً دارای سه بعد درون‌گروهی^۱، میان‌گروهی^۲ و پیونددهنده^۳ است، سرمایه

1. Bonding
2. Bridging
3. Linking

اجتماعی درون‌گروهی به روابط میان‌کسانی با هویت و ویژگی‌های اجتماعی همسان اشاره دارد، سرمایه اجتماعی میان‌گروهی بیان‌کننده روابط میان‌کسانی است که از لحاظ برخی از ویژگی‌های اجتماعی - جمعیتی همسان نیستند و سرمایه اجتماعی پیونددهنده به‌عنوان ارتباط با نهادها و تصمیم‌گیرندگان توصیف شده است (Osborne et al., 2000; Szreter, Woolcock, 2004). با حمایت از ابعاد سرمایه اجتماعی، می‌توانیم برای تأثیر بر انسجام اجتماعی عمل کنیم (Holman, Rydin, 2013).

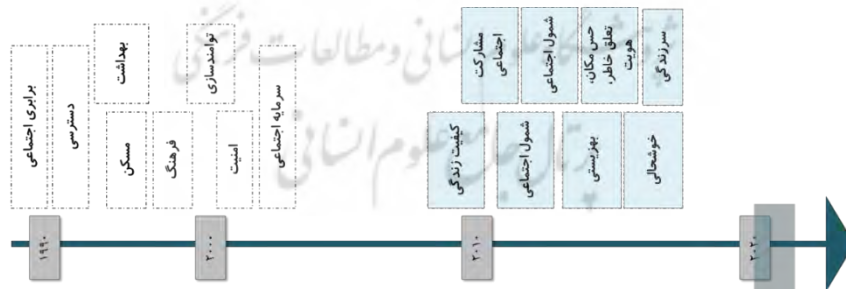
انسجام اجتماعی به‌عنوان درجه و الگوی تعامل ظرفیت درگیر در پروژه‌های جمعی تعریف می‌شود (Davidson, 2010; Dekker, Van Kempen, 2009; DESA, 2009; Holman, Rydin, 2013; Meegan, Mitchell, 2001). دانشمندان ابعاد مختلف انسجام اجتماعی، از جمله تعامل مدنی، سازمان‌های فعال جامعه، سرزندگی جامعه، همبستگی اجتماعی شناسایی کرده‌اند (Davies, Herbert, 1993; Dekker, VanKempen, 2009; Forrest, Kearns, 2001; Tunstall et al., 2011). یک جامعه منسجم دارای یکپارچگی و هماهنگی بوده و متحد است و درگیری بین اهداف گروه‌های اجتماعی به‌ندرت دیده می‌شود (Dekker, Van Kempen, 2009; Forrest, Kearns, 2001). انسجام اجتماعی به نیرویی گفته می‌شود که افراد را درون یک گروه نگه می‌دارد و با تعامل اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی، احساس تعلق و مشارکت جامعه همراه است؛ بنابراین، انسجام اجتماعی توانایی تقویت احساس امنیت را دارد (Dekker, Van Kempen, 2009).

گفته می‌شود که ایمنی هسته اصلی پایداری اجتماعی است (Barton, 2000; Eizenberg, Jabareen, 2017) و به‌عنوان درجه نسبی ترس یا تهدید موجود در جامعه تعریف می‌شود (Colantonio, Dixon, 2010; Davies, Herbert, 1993; Dempsey et al., 2011; Meegan, Mitchell, 2001). همچنین می‌توان آن را آزادی بیان، مخالفت و متفاوت بودن دانست (DESA, 2009). جامعه ایمن تحمل افرادی با پیشینه متنوع را دارد، از سطح بزهکاری و رفتار ضداجتماعی پایینی برخوردار است (Raco, 2007) و افراد در تعاملات اجتماعی خود با سایر افراد و مشارکت در فعالیت‌های جامعه احساس امنیت می‌کنند. ایمنی با مضامین دیگر پایداری اجتماعی ارتباط نزدیک دارد - به حس تعلق به

جامعه و حس مکان کمک می‌کند و اعتماد و انسجام اجتماعی را افزایش می‌دهد (Dempsey et al., 2011).

برخی محققین ابعاد پایداری اجتماعی مانند شمول اجتماعی و حس تعلق (Kohon, 2018) را به‌عنوان مؤلفه‌های مهم ایجاد جوامع پایدار اجتماعی شناسایی می‌شوند. برخی دیگر ایمنی را به‌عنوان بنیاد هستی‌شناختی پایداری به‌طور کلی و پایداری اجتماعی به‌طور خاص معرفی کرده‌اند (Eizenberg, Jabareen, 2017). برخی دیگر انسجام اجتماعی، برابری و ایمنی (Ballet et al., 2020) و برخی هم سرمایه اجتماعی را به‌عنوان عامل اصلی پایداری اجتماعی معرفی می‌کنند (Yoo, Lee, 2016). بسیاری از محققان نقش مشارکت را به‌عنوان معیار مهمی برای پایداری اجتماعی در برنامه‌ریزی شهری برجسته می‌کنند (Dempsey et al., 2011; Spangenberg, 2004). مشارکت عمومی فرآیند نوآورانه را تضمین می‌کند که کارایی برنامه‌ریزی شهری پایدار را تضمین می‌کند و شیوه جدید و پایدار زندگی را در یک جامعه افزایش می‌دهد. پایداری یک جامعه شامل تعامل اجتماعی بین اعضای جامعه است. حال سؤال اینجاست که ابعاد پایداری اجتماعی در هر بستر مکانی و ظرف زمانی، چگونه نقش و اولویت مهم‌تری را بازی می‌کنند؟ بعدی مانند شمول اجتماعی در هر بستر برنامه‌ریزی چگونه می‌تواند مفهوم‌سازی و ارزیابی شود؟

شکل ۷. تبیین مقوله ابعاد اجتماعی در پایداری اجتماعی

زمینه‌ها و ویژگی‌های پایداری اجتماعی

بحث‌های اولیه در مورد شهرهای پایدار با محدود کردن ردپای زیست‌محیطی از طریق

زیرساخت‌های کارآمد، مانند مدیریت پسماند و بازیافت، کاهش وابستگی خودرو و استفاده بیشتر از روش‌های جایگزین حمل‌ونقل همراه بود (Bromley et al. 2005). هنگامی که رویکردهای معاصر توسعه به نتایج نابرابر و حتی در برخی موارد فروپاشی^۱ جامعه منجر شد (Greider 1997; Saul, 1997) مسائل اجتماعی مورد توجه قرار گرفتند (Colantonio, 2009). این امر بیشتر بر این واقعیت تأکید کرد که پایداری اجتماعی را نمی‌توان صرفاً به‌عنوان محفل اجتماعی اقدامات زیست‌محیطی در نظر گرفت. از این رو، اصطلاح «دستور کار قهوه‌ای»^۲ برای پرداختن به موضوعات مربوط به شرایط محیطی که جمعیت شهری، به‌ویژه فقیرنشینان شهری در آن زندگی می‌کردند، ابداع شد. بحث‌های بیشتر پیرامون مسائل عدالت و عدالت زیست‌محیطی (Haughton, 1999; Polese, Stren,) (2000) و موضوعاتی مانند «توسعه مردم محور»^۳ یا «توسعه انسانی پایدار»^۴ و اخیراً «طراحی اجتماعی»^۵ مورد استقبال بیشتری قرار گرفته است. از این رو، در سطح بین‌المللی، موضوعاتی مانند انسجام اجتماعی، ارزش‌های فرهنگی، ثبات اقتصادی، فرصت‌های برابر، دسترسی، بهداشت و بهزیستی به‌طور فزاینده‌ای برای مقابله با بحران‌های پایداری مورد توجه قرار گرفتند (ODPM, 2003)؛ بنابراین توسعه پایدار به آرامی در دستور کارهای پایداری جهانی و محلی، اهداف توسعه و سیاست‌های برنامه‌ریزی به رسمیت شناخته می‌شود. این مسئله بیشتر به‌عنوان یک فرایند پیچیده اجتماعی دیده می‌شود تا یک مسئله ساده فنی یا فناوری.

پایداری اجتماعی شهری در ابتدا در زمینه‌های شهری و روستایی کشورهای توسعه‌یافته جستجو شده است. برجسته‌ترین نمونه، در سال ۲۰۰۵ برای شهر ونکوور اقتباس شده است، زیرا شامل تعاریف و سیاست‌های دقیق مربوطه است. این مؤلفه‌ها با رعایت عدالت، امنیت، سازگاری و شمول و تعاملات اجتماعی به‌عنوان چهار اصل راهنمای پایداری

-
1. Breakdown
  2. Brown Agenda
  3. People-Centred Development
  4. Sustainable Human Development
  5. Social Design

اجتماعی بودند (Ghahramanipour et al., 2015). در استرالیا، پورتا و رنه^۱ (۲۰۰۵)، پایداری اجتماعی واحدهای محیط ساخته شده در مقیاس کوچک را مطالعه کردند. برای اندازه گیری آن‌ها از برخی شاخص‌های بافت شهری از جمله نفوذپذیری، تنوع کاربری زمین، دسترسی، قلمرو عمومی / خصوصی، نظارت طبیعی، تراکم و تعداد ساختمان‌ها استفاده کردند. چان و لی (۲۰۰۸) به مطالعه پایداری اجتماعی پروژه‌های نوسازی شهری در هنگ کنگ پرداخته و لیستی از شش پارامتر مهم را پیشنهاد کرده‌اند از جمله: حفظ خصوصیات محلی، طراحی منظر شهری، دسترسی، تأمین زیرساخت‌های اجتماعی و در دسترس بودن فرصت‌های شغلی. یکی از جامع‌ترین مطالعات تحقیقاتی در زمینه «پایداری اجتماعی شهری»، پروژه تحقیقاتی "CityForm" است که توسط براملی و همکاران (۲۰۰۶) در زمینه شهرهای انگلیس انجام شده است. در این مطالعه پایداری اجتماعی شهری را به‌عنوان «توانایی مداوم شهر برای عملکرد به‌عنوان یک محیط زنده و بلندمدت برای توسعه فرهنگی، تعامل انسانی و ارتباطات» تعریف کرده است. تحلیل آن‌ها از پایداری اجتماعی شهری بر دو بعد اصلی «عدالت اجتماعی» و «پایداری جامعه» تأکید دارد. اخیراً، با ساخت پروژه تحقیقاتی "CityForm"، همانی^۲ و همکاران (۲۰۱۷)، یک چارچوب پایداری اجتماعی ایجاد کردند و پایداری اجتماعی را به‌عنوان «یک فرایند ترکیبی از بالا به پایین و از پایین به بالا» برای ایجاد فرم‌های فضایی شهری که ۴ معیار، سرمایه اجتماعی، انسجام اجتماعی، شمول اجتماعی و برابری اجتماعی را پرورش می‌دهد، تعریف کردند. در سال‌های اخیر، تجزیه و تحلیل پایداری اجتماعی شهری در سطح محله مورد توجه بیشتر قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل گاه‌شماری ابعاد پایداری اجتماعی نشان می‌دهد که سطح تحقیقات تغییر یافته است (Shirazi, Keivani, 2017). در حالی که مطالعات قبلی بیشتر روی سطوح کلان (منطقه و شهر) متمرکز بودند (به‌عنوان مثال؛ Burton, 2000; Yiftachel, Hedgcock, 1993)، مطالعات اخیر عمدتاً سطوح خرد (جامعه و محله) را هدف قرار داده است (به‌عنوان مثال؛ Dempsey et al., 2012). چنین تجزیه و تحلیل زمانی

---

1. Porta, Renne

2. Hemani

همچنین نشان می‌دهد که ابعاد پایداری اجتماعی «سخت» سنتی، مانند اشتغال و کاهش فقر، با ابعاد «نرم» و ناملموس بیشتری مانند مشارکت اجتماعی، خوشبختی، احساس مکان یا هویت، تکمیل یا جایگزین می‌شوند (Colantonio, 2009). اگرچه این تغییر در ابعاد پایداری اجتماعی به اندازه‌گیری و تفسیر مفهوم، پیچیدگی می‌بخشد، اما تغییر نیازها و انتظارات اجتماعی افراد و جوامع را منعکس می‌کند. می‌توان دلایل توسعه سیاست‌های محلی را در ذیل خلاصه نمود:

- ✓ افزایش نگرانی‌های در مورد تغییر در ساختار اجتماعی شهرها مانند کاهش پیوندهای اجتماعی سنتی، همبستگی و از بین رفتن تدریجی هویت‌های فرهنگی (Zetter & Watson, 2012) تحت تأثیر جهانی‌سازی و شهرنشینی سریع.
- ✓ نگرانی‌های روزافزون در مورد کیفیت زندگی در شهرهایی که به سرعت در حال تغییر و تحول هستند منجر به افزایش علاقه به اندازه‌گیری جنبه‌های مختلف پایداری اجتماعی محله می‌شود زیرا مقیاس مفیدی برای مطالعه روابط اجتماعی «زندگی روزمره»^۱ فراهم می‌کنند (Meegan & Mitchell, 2001).
- ✓ تأیید کلی که محله‌ها یا عرصه‌های محلی می‌توانند بر رفاه فردی و جمعی تأثیر بگذارند و همچنین اهداف اجتماعی گسترده‌تری را تحقق بخشند.
- ✓ تأکید بر مقیاس محلی رویدادهای جامعه که فرصت‌هایی برای تعامل و مشارکت ایجاد می‌کنند و با توسعه سرمایه اجتماعی، احساس مکان و رفاه جامعه همراه هستند (Stevenson, 2021).
- ✓ افزایش اهمیت «جامعه محلی»^۲ پایدار به‌عنوان ابزاری برای مقابله با محرومیت آشکار فضایی، نابرابری و طرد اجتماعی (Forrest & Kearns, 2001) که ثبات اجتماعی و رقابت اقتصادی شهرها را تهدید می‌کند.
- ✓ افزایش علاقه به فرایندهای خودسازمان‌دهی و رویکردهای از پایین به بالا و تشخیص اینکه اقدامات پایداری در سطح کلان با تلاش‌های سطح خرد تأثیر می‌پذیرد.

---

1. Everyday Life- Worlds
2. Local Community

(Hemani, Kumar Das, 2015).

در دهه اخیر ایده‌ی نگرستن به برنامه‌ریزی به‌عنوان ابزاری برای ایجاد تغییرات اجتماعی مورد تأکید قرار گرفته است (Holgersen, 2015) و نیاز به توسعه مهارت‌ها و فناوری‌های جدید که از برنامه‌ریزان در مواجهه با بحران‌ها پشتیبانی کند، برجسته شده است (Alexander, 2016; Eizenberg, Shilon, 2016; Natarajan, 2017). در سال‌های اخیر رویکردهای جامع‌تری در مورد پایداری در برنامه‌ریزی ایجاد شده است (Eizenberg, 2017). زیرا پایداری اجتماعی توانایی ایجاد فضایی برای نوآوری اجتماعی را دارد که می‌تواند منجر به تحولات اجتماعی پایدار شود (Mehmood, Parra, 2013) و جوامع می‌توانند و باید ظرفیت حل مشکلات محلی و تعیین رفاه خود را داشته باشند (Stevenson, 2021)؛ بنابراین، پایداری اجتماعی در گفتمان سیاست برنامه‌ریزی مدرن به‌عنوان راهی برای رفع تغییرات سریع جامعه با نگاه کلی‌نگرانه ظاهر شده است.

بحث و نتیجه‌گیری: ارائه چارچوب پایداری اجتماعی

اکثر شهرهای جهان در گذر توسعه خود از سازوکارهای برنامه‌ریزی و مدیریت رشد شهری بر اساس توسعه پایداری شهری حمایت می‌کنند. تلاش‌های بی‌شماری در راه رسیدن به توسعه پایدار در سراسر جهان در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه در حال انجام است. با این حال این توسعه‌ها بیشتر در راه حل مسائل و معضلات زیست‌محیطی بوده و همان‌طور که بیان شد بعد اجتماعی چندان مورد توجه و استقبال قرار نگرفته است. در نتیجه بسیاری از شهرها با مشکلات زیادی از جمله تفکیک‌های فضایی، فقر شهری، معضلات عمیق اجتماعی مانند جرم، خشونت، نابرابری و طرد اجتماعی و ... مواجه‌اند، از این رو نیاز فوری و مبرم به درک مفهوم بعد اجتماعی پایداری شهری احساس می‌گردد. بعدی که به لحاظ درگیری با انسان و جامعه شهری نمی‌توان آن را به آسانی حل و یا نادیده گرفت. با این حال این سؤال همچنان باقی می‌ماند که چگونه پایداری اجتماعی می‌تواند در مفهوم-سازی، سیاست‌گذاری و اقدام یا پیاده‌سازی لحاظ شود؟ علیرغم تلاش‌های متعددی که برای درک مفهوم و ایجاد چارچوب‌های نظری برای عملیاتی کردن آن انجام شده است،

با این حال هنوز این سؤال بی‌پاسخ مانده است. شاید بتوان دلیل این امر را ماهیت نامشهود، کیفی و وابسته به زمینه پایداری اجتماعی عنوان کرد. از این رو، از طریق مرور و ترکیب نتایج دقیق ادبیات صورت گرفته، این مقاله بینش نظری در مورد مفهوم ضروری پایداری اجتماعی را ارائه می‌دهد که درک آن سهل و کاربست آن ممکن است بسیار دشوار باشد. این پژوهش با درک ابعاد و مفاهیم سرمایه اجتماعی، شمول اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، ایمنی و امنیت و برابری اجتماعی به ابعاد تشکیل‌دهنده پایداری اجتماعی نزدیک شده است. لذا یک چارچوب پایداری اجتماعی یکپارچه برای محیط ساخته‌شده شهری با تمرکز بر مفهوم‌سازی اجتماعی، سیاست‌گذاری اجتماعی و اقدام اجتماعی در شکل شماره ۸ پیشنهاد می‌شود. با توجه به ترکیب نتایج در قالب چهار مقوله بیان شده، در رویکرد دموکراسی محور، ایدئولوژی محور و مشارکت محور بر پایه ترکیب متغیرهای سطح کلان یعنی از بالا به پایین و متغیرهای سطح خرد یعنی از پایین به بالا دسته‌بندی می‌شود. مدل نظری ارائه‌شده حاصل برخورد این سه گفتمان است که با استفاده از این گفتمان‌ها مفاهیم موجود و رابطه آن‌ها به تصویر کشیده شده و در ذیل تشریح می‌شود. واقعیت این امر است که این مفاهیم هیچ‌کدام به تنهایی نمی‌تواند پایداری اجتماعی را در مطالعات و محیط شهری تشریح نماید. ارتباطات و مقوله‌هایی که این مفاهیم را می‌سازند در دو سطح مردم، دولت، برنامه‌ریز و سطح دوم یعنی دانش، قدرت، همکاری جهت‌دهی می‌شوند. این چارچوب بسته به زمینه سیاسی و قدرت حاکم سطح متفاوتی از تعامل را با محیط ساخته‌شده به وجود می‌آورد. این چارچوب به‌طور سیستماتیک ویژگی‌های پایداری اجتماعی را در زمینه سیاست‌های و برنامه‌های شهری تفسیر می‌کند:

گفتمان دموکراسی محور

جهت تبدیل شدن پایداری اجتماعی به یک مفهوم کارا، به نظر می‌رسد پایداری اجتماعی نیاز به پیوند آشکارتری با دموکراسی داشته باشد. منظور از دموکراسی در اینجا چیزی

است که رانسییر^۱ (۲۰۰۶) از آن یاد می‌کند، یعنی برابری. منظور از برابری یعنی برابری هر فرد با همه. اگر در سیاست‌گذاری‌های شهری این برابری اجتماعی حاصل نشود به معنی عدم مشروعیت لازم برای اجرای آن است. پیوند مفهوم‌سازی پایداری اجتماعی در سیاست‌گذاری اجتماعی مستلزم حرکت در راستای دموکراسی است. از آنجایی که دموکراسی به سمت ایجاد فرصت‌های برابر برای همه شهروندان و ذی‌نفعان حرکت می‌کند توانایی پیوند سیاست‌گذاری و پایداری اجتماعی را دارد. حرکت در راستای شمول و انسجام اجتماعی در سیاست‌گذاری‌های شهری زمینه دموکراتیک شهری را طلب می‌کند تا بتواند سرمایه اجتماعی ناشی از این پیوند را افزون نماید و بتواند بهزیستی برای شهروندان به وجود آورد. برابری حاصل از دموکراسی موجب می‌شود که افراد به‌طور فعال در اقدامات جمعی شرکت کنند و دانش و دغدغه‌های آن‌ها مهم در نظر گرفته شود. این امر شبکه‌ای از اعتماد، هنجارها و ارزش‌ها را به وجود می‌آورد و موجب می‌شود که با حمایت از ابعاد سرمایه اجتماعی به‌نوعی انسجام اجتماعی به وجود آید و درنهایت بهزیستی و رفاه را حاصل شود. از آنجایی که پایداری اجتماعی مفهومی پویاست، گفتمان دموکراسی محور، این پویایی را دوچندان می‌کند و ایستایی را از این مفهوم می‌زداید. دموکراسی مانند پایداری اجتماعی یک روند مداوم است که حرکت پایداری اجتماعی در این گفتمان، دوام و جاری بودن آن را متسحکم‌تر می‌نماید. گفتمان دموکراسی محور می‌تواند تعدیل مناسبی در جهت فرایندهای از بالا به پایین به وجود بیاورد و به‌نوعی این ترکیب از بالا به پایین و پایین به بالا برای پایداری اجتماعی بسیار حائز اهمیت است.

گفتمان مشارکت محور

پایداری اجتماعی، گفتمان محور است و به‌نوعی لازمه کاربست این مفهوم پیوند هرچه بیشتر آن با گفتمان مشارکت است. گرچه یکی از ابعاد مهم و تأثیرگذار در پایداری اجتماعی که در سال‌های اخیر توجه بسیاری را به خود جلب کرده است، مشارکت است، باین حال، لازمه اجرایی شدن این مفهوم شکل‌گیری در بستری از گفتمان مشارکت نیز

1. Rancière

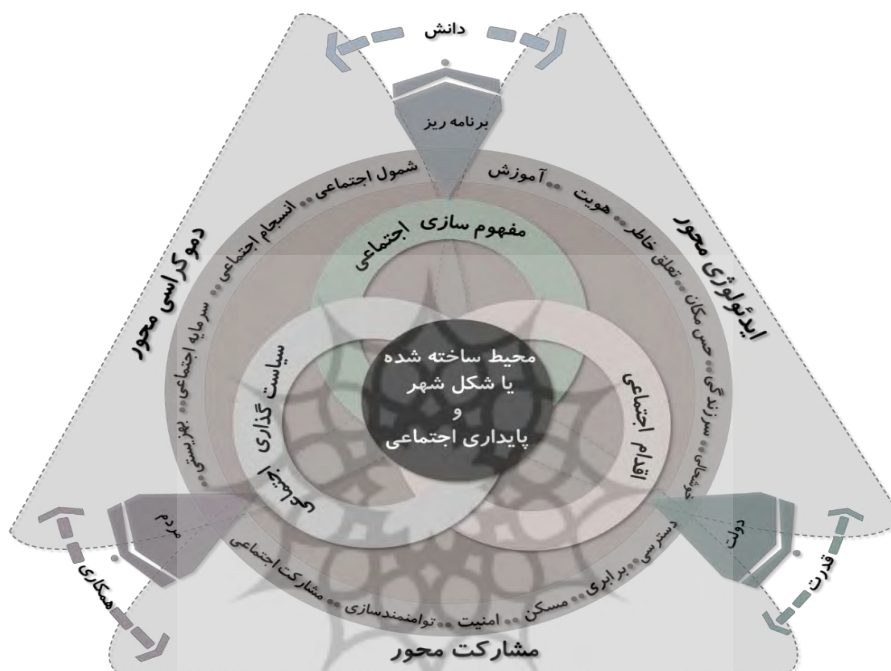
می‌باشد. مشارکت باعث می‌شود که تضاد منافع میان گروه‌های صاحب قدرت کمتر شود و در نتیجه ابعادی مانند برابری اجتماعی حاصل شود. گفتمان مشارکت‌محور، نیازمند زیرساخت‌های اجتماعی می‌باشد تا فرایندهای مؤثری تولید کند. این زیرساخت‌های اجتماعی تنها در صورتی به منصفه ظهور می‌رسد که نیازهای اولیه مانند مسکن، بهداشت، دسترسی به خدمات و تسهیلات و ... برای شهروندان مهیا شده باشد. در نتیجه مشارکت و پایداری اجتماعی پیوند اساسی با یکدیگر دارند؛ پایداری اجتماعی جهت دوام نیازمند فرایندی مشارکت‌محور است و همچنین فرایند مشارکت در بستری اتفاق می‌افتد که از لحاظ اجتماعی، پایدار باشد. استفاده از گفتمان مشارکت‌محور می‌تواند برای به حداکثر رساندن نتایج اجتماعی مانند شمول، اعتماد، اقدامات جمعی و ... مفید باشد. مشارکت در سیاست‌گذاری و اقدام اجتماعی، راه به سوی پایداری اجتماعی را هموارتر خواهد نمود.

گفتمان ایدئولوژی محور

گفتمان ایدئولوژی در پایداری اجتماعی وسیله اصلی ایجاد رضایت و مشروع‌سازی اقدامات اجتماعی است. منظور از ایدئولوژی در اینجا، نگرش مثبت آن یعنی اصول فکری، ایده‌آل‌ها نگرش‌ها و جهان‌بینی گروه‌های اجتماعی یا اجتماع است که در راستای پایداری گام برمی‌دارند. دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی می‌توانند فقدان قدرت و خاموشی پردازندگان را با بازنمون ارزش‌ها، ایده‌ها و جهان‌بینی آنان اعتبار بخشند و به نوعی به ایدئولوژی حاکم جهت رسیدن به پایداری اجتماعی تبدیل نمایند. شاید بتوان پایداری اجتماعی را به عنوان نوعی ایدئولوژی تعریف کرد، شاید هم بتوان گفت پایداری از لحاظ بعد اجتماعی باید به نوعی به ایدئولوژی حاکم تبدیل شود تا بتواند توسعه پایدار شهری را رقم بزند. آنچه حائز اهمیت است، اهمیت پایداری اجتماعی به عنوان نوعی ایدئولوژی است. تعلق خاطر، سرزندگی، حس مکان، خوشحالی شهری نتیجه فرایندی است که در طی آن پایداری اجتماعی توانسته هامونی‌های پنهان را آشکار کند، تضادهای اجتماعی را بیان کند، ساختارهای اجتماعی پایداری را بنا سازد و به نوعی خود گفتمان مسلط شود. قدرت و دانش وقتی در راستای اجتماع و در خدمت پایداری قرار گیرند به عنوان گفتمان مسلط و

ایدئولوژی حاکم نقش آفرینی خواهند کرد.

شکل ۸. چارچوب پایداری اجتماعی، مفهوم‌سازی، سیاست‌گذاری و اقدام در محیط ساخته شده شهری

نتیجه گیری

معضلات و مشکلات اجتماعی سد راهی جهت توسعه پایدار شهری به حساب می‌آیند که عدم حرکت شهرها در مسیر پایداری اجتماعی دامنه این امر را وسیع‌تر می‌نماید؛ به عبارت دیگر تا زمانی که سیاست‌ها و برنامه‌های شهری در راستای پایداری اجتماعی گام برندارند تحول شگرفی در این زمینه رخ نخواهد داد. مروری بر پژوهش‌های انجام گرفته در دهه گذشته در این زمینه نشان‌دهنده روند تغییرات و اهمیت روزافزون پایداری اجتماعی در مطالعات شهری، سیاست‌ها و برنامه‌های شهری بوده است. در مطالعه فراترکیبی که انجام شد، نتایج مطالعات در چهار دسته‌ی شکل و محیط شهری، سیاست‌ها

و برنامه‌ها، ابعاد و ویژگی‌ها و زمینه‌ها تقسیم شد. شکل شهر و محیط ساخته‌شده ابعاد متفاوتی دارد و ادغام آن در پایداری اجتماعی بسیار حائز اهمیت است. تراکم، نوع مسکن، قابلیت دسترسی، کاربری مختلط از اصلی‌ترین مؤلفه‌ها به شمار می‌آیند. مؤلفه‌ای مانند تراکم رابطه پیچیده‌ای با پایداری اجتماعی دارد و متناسب با زمینه موردنظر مقدار آستانه‌ای دارد که ممکن است بیشتر از حد آستانه به سمت ناپایداری میل پیدا کند. پایداری اجتماعی بخش جدایی‌ناپذیر هرگونه برنامه‌ریزی شهری است و سیاست‌گذاران باید توجه کنند که هر برنامه‌ی توسعه‌ی آینده‌ی پایدار یک جنبه پایداری اجتماعی دارد که کمتر شناخته شده است. عدم درک دانش و راه‌های ادغام پایداری اجتماعی در فرایندهای برنامه‌ریزی و سیاست‌های شهری یکی از دلایل ضعف در این حوزه است. بازآفرینی شهری به‌عنوان یک برنامه توسعه شهری در حوزه پایداری اجتماعی به‌مراتب نتایج ملموس‌تری ارائه کرده است. برابری و دسترسی از ابعاد اصلی و اولیه در بازآفرینی شهری به حساب می‌آیند، حال آنکه در سال‌های اخیر ابعاد کیفی‌تر مانند سرمایه اجتماعی، شمول اجتماعی و ... موردبررسی و پژوهش قرار گرفته‌اند. تغییر حرکت ابعاد پایداری اجتماعی از ابعاد سخت به ابعاد نرم باعث شده فصل جدیدی در پایداری اجتماعی گشوده شود و ضرورت مطالعات فضایی این ابعاد مانند حس مکان ضرورت پیدا کند. ابعادی مانند سرمایه اجتماعی، شمول اجتماعی، برابری اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی و امنیت و ایمنی می‌توانند به‌عنوان ابعاد اصلی پایداری اجتماعی که توانایی پوشش دیگر ابعاد را دارند به حساب بیایند.

با درک مقوله‌های بیان‌شده، یک چارچوب پایداری اجتماعی برای محیط ساخته‌شده شهری با تمرکز بر مؤلفه‌های مفهوم‌سازی اجتماعی، سیاست‌گذاری اجتماعی و اقدام اجتماعی در گفتمان‌های دموکراسی محور، ایدئولوژی محور و مشارکت محور ارائه شوند. دموکراسی به معنی برابری، سیاست‌های اجتماعی را مستلزم حرکت در راستای پایداری می‌کند. حرکت در راستای شمول و انسجام اجتماعی در سیاست‌گذاری‌های شهری زمینه دموکراتیک شهری را طلب می‌کند تا بتواند سرمایه اجتماعی ناشی از این پیوند را افزون نماید و بتواند بهزیستی برای شهروندان به وجود آورد. پایداری اجتماعی، گفتمان محور است و به‌نوعی لازمه کاربست این مفهوم پیوند هرچه بیشتر آن با گفتمان مشارکت است و

به نوعی جهت ضمانت اجرایی ابعاد پایداری اجتماعی این گفتمان لازمه پیوند با پایداری اجتماعی را دارد. دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی می‌توانند فقدان قدرت و خاموشی پردازندگان را با بازنمون ارزش‌ها، ایده‌ها و جهان‌بینی آنان اعتبار بخشند و به نوعی به ایدئولوژی حاکم جهت رسیدن به پایداری اجتماعی تبدیل نمایند. آنچه حائز اهمیت است، اهمیت پایداری اجتماعی به عنوان نوعی ایدئولوژی است.

این مقاله با درک عمیق از نتایج، مسائل و چالش‌های پایداری اجتماعی در محیط شهری رویکردهای جدیدی را به مطالعه‌ی این مهم اضافه می‌کند. این امر، زمینه را برای مطالعات آینده فراهم می‌کند تا بتوانند مطالعات بیشتری در هریک از گفتمان‌های مطرح‌شده و تلاش برای پیوند مؤثرتر آن‌ها با پایداری اجتماعی انجام دهند و همچنین اقدامات لازم برای به عملی کردن آن نیز انجام دهند. به‌طور کلی پایداری اجتماعی در زمینه محیط‌های شهری و سیاست‌ها و برنامه‌های شهری گامی مهم در جهت رفع معضلات اجتماعی شهرها و رسیدن به توسعه پایدار شهری است. دست‌آورد حائز اهمیت این پژوهش ترکیب نتایج مطالعات پایداری اجتماعی در حوزه مطالعات شهری و ارائه دریچه نگاه متفاوت از منظرهای مطرح‌شده در قالب یک چارچوب نظری است. این چارچوب نظری علاوه بر اینکه جهت‌دهی مطالعات شهری در حوزه پایداری اجتماعی را مشخص می‌نماید می‌تواند بر این نکته تأکید نماید که گفتمان‌های مطرح‌شده درهم‌تنیده و به یکدیگر وابسته هستند و چه پایداری اجتماعی به عنوان هدف و چه به عنوان ابزار مورد استفاده قرار گیرد باید تمامی عوامل و لایه‌ها در کنار یکدیگر و باهمدیگر در نظر گرفته شوند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارد.

تشکر و سپاسگزاری

این پژوهش توسط نهاد خاصی مورد حمایت قرار نگرفته است و نویسندگان به صورت مستقل پژوهش را انجام داده‌اند.

ORCID

Mojtaba Rafieian
Delaram Shojaee

<http://orcid.org/0000-0001-7371-7617>

<http://orcid.org/0000-0002-8127-4497>

منابع

- Ahman, Henrik. (2013). "Social sustainability – society at the intersection of development, maintenance". *Local Environment*, Vol. 18, No. 10, 1153–1166.
- Al-Dahmashawi, D, Hassan D, Sabry, H, Mahmoud, S. (2014). *Incorporating social sustainability themes in the built environment*. *J Am Sci*. 10(5):141–151.
- Alexander, E. R. (2016). "There is no planning – only planning practices: Notes from spatial planning theories". *Planning Theory*, 15(1), 91–103. doi:10.1177/1473095215594617.
- Hikmat, Ali, Al-Betawi, H, Yamen N & Al-Qudah, Hadeel S. (2019). "Effects of urban form on social sustainability – A case study of Irbid, Jordan". *International Journal of Urban Sustainable Development*, DOI: 10.1080/19463138.2019.1590367.
- Ancell, Sarah, Thompson-Fawcett, Michelle. (2008). "The Social Sustainability of Medium Density Housing: A Conceptual Model, Christchurch Case Study". *Housing Studies*, Vol. 23, No. 3, 423–441.
- Arnett, Hannah. (2018). "The challenges in quantifying social sustainability at a neighbourhood level". *Cities & Health*, ISSN: 2374-8834 (Print) 2374-8842.
- Arslan, Gokhan, Gultekin, Arzuhan, Kivrak, Serkan, Yildiz, Serkan. (2020). "BUILT ENVIRONMENT DESIGN - SOCIAL SUSTAINABILITY RELATION IN URBAN RENEWAL". *Sustainable Cities, Society*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.scs.2020.102173>.
- Atanda, Jubril Olakitan, Oztürk, Ayşe. (2018). "Social criteria of sustainable development in relation to green building assessment tools". *Environ Dev Sustain*, <https://doi.org/10.1007/s10668-018-0184-1>,
- Axelsson, Robert, Angelstam, Per, Degerman, Erik, Teitelbaum, Sara, ersson, Kjell, Elbakidze, Marine, K. Drotz, Marcus. (2013). *Social, Cultural Sustainability: Criteria, Indicators, Verifier Variables for Measurement, Maps for Visualization to Support Planning*, AMBIO, DOI 10.1007/s13280-012-0376-0.
- Ballet, Jerome, Bazin, Damien, Mahieu, François-Regis. (2020). "A policy framework for social sustainability: Social cohesion, equity, safety". *Sustainable Development*, DOI: 10.1002/sd.2092.
- Barron, L., & Gauntlett, E. (2002). "*Housing and sustainable communities indicators project. Stage 1 report – Model of social sustainability*". Retrieved on May 15, 2010 from http://wacoss.org.au/images/assets/SP_Sustainability/HSCIP%20Stage%201%20Report
- Basson, Marita & van Rensburg, Henriette & Cuthill, Michael & Erdiaw-

- Kwasie, Michael O. (2018). "Is regional government-governance nexus delivering on social sustainability promises? Empirical evidence from Moranbah in Australia". *LOCAL GOVERNMENT STUDIES*, ISSN: 0300-3930 (Print) 1743-9388.
- Becker, E., & Jahn, T. (1999). *Sustainability, the social sciences*. Zed Books New York.
- Berger-Schmitt, Regina, Noll, Heinz-Herbert. (2000). "Conceptual framework, structure of a European system of social indicators". *EuReporting Working Paper No. 9*.
- Benford, Robert D., Snow, David A. (2000). "Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment". *Annual Review of Sociology*, Vol. 26 (2000), pp. 611-639.
- Boschmann EE, Kwan M-P. (2008). "Toward socially sustainable urban transportation: Progress, potentials". *International Journal of Sustainable Transportation*, 2(3): 138-157.
- Berke, P. R., & Conroy, M. M. (2000). "Are we planning for sustainable development?". *Journal of the American Planning Association*, 66(1), 21-33. doi:10.1080/01944360008976081.
- Borja, Jordi, Castell, Manuel. (1997). "Local and Global". <https://doi.org/10.4324/9781315071008>.
- Bostrom, Magnus. (2012). "A missing pillar? Challenges in theorizing, practicing social sustainability: introduction to the special issue". *Sustainability: Science, Practice, & Policy*, Volume 8, Issue 1.
- Boyer, E. J. (2016). "Identifying a knowledge management approach for public-private partnerships". *Public Performance & Management Review*, 40(1), 158-180. doi:10.1080/15309576.2016.1204928.
- Burton E. (2000). "The potential of the compact city for promoting social equity". In: Williams K, Burton E, Jenks M (eds) *Achieving Sustainable Urban Form*. London: E, FN Spon, pp. 19-29.
- Bramley G, Brown C, Dempsey N, et al. (2010). "Social acceptability". In: Jenks M, Jones C (eds), *Dimensions of the Sustainable City*. Dordrecht: Springer, pp. 105-128.
- Bramley G, Dempsey N, Power S, et al. (2009). "Social sustainability, urban form: Evidence from five British cities". *Environment, Planning, A* 41(9): 2125-2142.
- Bramley, Glen. Power, Sinead (2009), "Urban form, social sustainability: the role of density, housing type". *Environment, Planning*, Vol 36, 30-48
- Bromley RDF, Tallon AR, Thomas CJ. (2005). "City centre regeneration through residential development: contributing to sustainability". *Urban Study*. 42:2407-2429.
- Connelly, Steve. (2007). "Mapping Sustainable Development as a Contested

- Concep". *Local Environment*, Vol. 12, No. 3, 259–278.
- Calvo, M., & De Rosa, A. (2017). "Design for social sustainability. A reflection on the role of the physical realm in facilitating community co-design". *The Design Journal*, 20(sup1), 1705–1724.
- Castillo, H., Moobela, C., Price, A. D. F., & Marthur, V. N. (2007). "Assessing urban social sustainability: Current capabilities, opportunities for future research". *The International Journal of Environmental, Cultural, Economic, Social Sustainability: Annual Review*, 1(3), 39–50. doi:10.18848/1832-2077/CGP/v03i03/54355
- Cauvain, Jenni. (2018). "Social sustainability as a challenge for urban scholars". *City*, 22:4, 595-603, DOI: 10.1080/13604813.2018.1507113
- Chan, Hung Hing, Hu, Tai-Shan & Fan, Peilei. (2019). "Social sustainability of urban regeneration led by industrial land redevelopment in Taiwan". *European Planning Studies*, DOI: 10.1080/09654313.2019.1577803
- Chan E, Lee GKL. (2007). "Critical factors for improving social sustainability of urban renewal projects". *Social Indicators Research*, 85(2): 243–256.
- Cherry, N. (2017). *Grid/street/place: Essential elements of sustainable urban districts*. Routledge.
- Chiu, RLH. (2002). "Social equity in housing in the Hong Kong Special Administrative Region: A social sustainability perspective". *Sustainable Development*, 10(3): 155–162.
- Chiu, RLH. (2003). "Social sustainability, sustainable development, housing development". In: Forrest R, James Lee (eds), *Housing, Social Change: East–West Perspectives*. London, New York: Routledge, pp. 221–239.
- Cilliers, Elizelle Juane. (2018). "The Undervaluation, but Extreme Importance, of Social Sustainability in South Africa", Chapter 8, M. Dastbaz et al. (eds.), *Smart Futures, Challenges of Urbanisation, Social Sustainability*, https://doi.org/10.1007/978-3-319-74549-7_8
- Colantonio, A. (2009). "Social sustainability: A review and critique of traditional versus emerging themes and assessment methods". In: Horner M, Price A, Bebbington J, et al. (eds) *Second International Conference on Whole Life Urban Sustainability and Its Assessment*. Loughborough: Loughborough University, pp. 865–885.
- Colantonio, Andrea. Dixon, Tim. (2011). *Urban Regeneration & Social Sustainability*, Chapter 3, Wiley-Blackwell Publication, ISBN: 978-1-405-19419-8
- Colantonio, Andrea. Dixon, Tim. (2011). *Urban Regeneration & Social Sustainability*, Chapter 2, Wiley-Blackwell Publication, ISBN: 978-1-405-19419-8

- Cuthill, Michael. (2010). "Strengthening the 'Social' in Sustainable Development: Developing a Conceptual Framework for Social Sustainability in a Rapid Urban Growth Region in Australia". *Sustainable Development*, Vol 18, 362-373
- Darchen, Sébastien & Poitras, Claire. (2020). "Delivering social sustainability in the inner-city: the transformation of South-West Montreal, Quebec (Canada)". *LOCAL ENVIRONMENT*, ISSN: 1354-9839 (Print) 1469-6711
- Darchen, Sébastien & Ladouceur, Emma. (2013). "Social sustainability in urban regeneration practice: a case study of the Fortitude Valley Renewal Plan in Brisbane". *Australian Planner*, Vol. 50, No. 4, 340350
- Dave, Seema. (2011). "Neighbourhood Density, Social Sustainability in Cities of Developing Countries". *Sustainable Development*, Vol 19, 189-205
- Dave, S. (2010). "High urban densities in developing countries: A sustainable solution?". *Built Environment*, 36(1): 9–27.
- Dave S. (2009). "Neighbourhood density, social sustainability in cities of developing countries". *Sustainable*, Dev. 19(3):189–205.
- Davidson, Mark. (2009). "Social sustainability: a potential for politics". *Local Environment*, Vol. 14, No. 7, August 2009, 607–619
- Davidson, Mark. (2010). "Social Sustainability, the City". *Geography Compass*, Vol 4/7, 872-880
- Davidson K, Wilson L. (2009). "A critical assessment of urban social sustainability". *Adelaide: The University of South Australia*.
- Davoudi, S. (2012). "Resilience: A bridging concept or a dead end?". *Planning Theory & Practice*, 13 (2), 299–333. doi:10.1080/14649357.2012.677124
- Debrunner, Gabriela, Jonkman, Arend & Gerber, Jean-David. (2022). "Planning for social sustainability: mechanisms of social exclusion in densification through large-scale redevelopment projects in Swiss cities". *Housing Studies*, DOI: 10.1080/02673037.2022.2033174.
- Dekker, K., & Van Kempen, R. (2009). "Participation, social cohesion, the challenges in the governance process: An analysis of a post-world war II neighbourhood in the Netherlands". *European Planning Studies*, 17(1), 109–130. doi:10.1080/09654310802514011.
- De Lange, M., & De Waal, M. (2013). "Owning the city: New media, citizen engagement in urban design". *First Monday, Special Issue Media & the City*, 18(11). doi:10.5210/fm.v18i11.4954.
- Dempsey, Nicola. Bramley, Glen. Power, Sinéad. Brown, Caroline. (2011). "The Social Dimension of Sustainable Development: Deif ning Urban Social Sustainability". *Sustainable Development*, Vol 19, 289-300.

- Dempsey N, Brown C, Bramley, G. (2012). "The key to sustainable urban development in UK cities? The influence of density on social sustainability". *Progress in Planning*, 77(3): 89–141.
- DESA. (2009). "Creating an inclusive society: Practical strategies to promote social integration". *United Nation Department of Economic, Social Affairs*. Retrieved from <http://www.un.org/esa/socdev/egms/docs/2009/Ghana/inclusive-society>.
- Despotovic, Danijela, Cvetanovic, Slobodan, Nedic, Vladimir, Despotovic, Milan. (2018). *Social Aspects of Sustainable Competitiveness in the Selected European Countries in the Period, 2012–2015*, Soc Indic Res, <https://doi.org/10.1007/s11205-018-1840-4>.
- Dillard J, Dujon V, King MC. (2009). "Understanding the Social Dimension of Sustainability". *New York: Routledge*, pp. 15–44.
- Dixon, Tim. (2020). "Measuring the Social Sustainability of New Housing Development: A Critical Review of Assessment Methods". *Journal of Sustainable Real Estate*, 11:1, 16-39
- Eames, M., & Adebawale, M. (2002). *Sustainable development, social inclusion: Towards an integrated approach to research*. London: Granta.
- Eizenberg, Efrat, Jabareen, Yosef. (2017). "Social Sustainability: A New Conceptual Framework". *Sustainability*, 9, 68; doi:10.3390/su9010068.
- Eizenberg, E., & Shilon, M. (2016). "Pedagogy for the new planner: Refining qualitative toolbox". *Environment, Planning B*, 43, 1118–1135. doi:10.1177/0265813515604477
- El-Husseiny, Mennat-Allah, Kesseiba, Karim. (2012). "Challenges of Social Sustainability in Neo-liberal Cairo: Requestioning the role of public space, Procedia – Social". *Behavioral Sciences*, Vol 68, 790-803
- Elander, Ingemar & Gustavsson, Eva. (2019). "From policy community to issue networks: Implementing social sustainability in a Swedish urban development programme". *Environment, Planning C: Politics*, DOI: 10.1177/2399654418820077
- Farhadikhah, Hossein & Ziari, Keramatollah. (2020). "Social sustainability between old, new neighborhoods (case study: Tehran neighborhoods)". *Environment, Development, Sustainability*.
- Forrest, R., & Kearns, A. (2001). "Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood". *Urban Studies*, 38 (12), 2125-2143.
- Gapas, D. F. (2013). "Evaluation social sustainability in plans for inter-cultural cities (Master's thesis)". *Virginia Commonwealth University*. VSU Theses, Dissertations. Paper 3018. Retrieved from <http://scholarscompass.vcu.edu/etd/3018>.

- Ghahramanpouri A, Adullah A, Sedaghatnia S, Lamit H. (2015). *Urban social sustainability contributing factors in Kuala Lumpur streets*. *Procedia*. 21(4):368–376.
- Ghahramanpouri A, Lamit H, Sedaghatnia S. (2013). “Urban social sustainability trends in research literature”. *Asian Soc Sci*. 9 (4):185–193.
- Glasson, John. Wood, Graham. (2012). “Urban regeneration, impact assessment for social sustainability”. *Impact Assessment, Project Appraisal*, Vol. 7, No. 24, 283-290.
- Godschalk, D., & Rouse, D. (2015). “Sustaining places: Best practices for comprehensive plans”. *Chicago: American Planning Association*.
- Goel, Ashish & Ganesh, L.S. & Kaur, Arshinder. (2020). “Benefits Formulation in Construction Projects: An Exploratory Study through a Social Sustainability Perspective”. *Management Review*, DOI: 10.1177/2277975219896510
- Goosen, Z. Cilliers, E. J. (2020). “Enhancing Social Sustainability Through the Planning of Third Places: A Theory-Based Framework”. *Social Indicators Research*, 150(4), DOI:10.1007/s11205-020-02350-7.
- Gressgard, Randi. (2015). “The power of (re)attachment in urban strategy: interrogating the framing of social sustainability in Malmo. Environment”. *Planning A*, volume 47, 108-120.
- Grieco, M. (2015). “Social sustainability, urban mobility: Shifting to a socially responsible pro-poor perspective”. *Social Responsibility Journal*, 11(1): 82–97.
- Greider W. (1997). *One world, ready or not: the manic logic of global capitalism*. New York (NY): Simon, Schuster.
- Grigorovschi, M., & Gheorghita, C. C. (2015). “Small landscape designs, a premise for urban sustainability”. *Urbanism. Arhitectura. Constructii*, 6(1), 91.
- Gu, Zhonghua, Zhang, Xiaoling. (2021). “Framing social sustainability, justice claims in urban regeneration: A comparative analysis of two cases in Guangzhou”. *Land Use Policy*, 102 (2021) 105224.
- Hale, James. Legun, Katharine. Campbell, Hugh. Carolan, Michael. (2019). “Social sustainability indicators as performance”. *Geoforum*, Volume 103, July 2019, Pages 47-55
- Hallinger, Philip. (2020). “Analyzing the intellectual structure of the Knowledge base on managing for sustainability, 1982–2019: A meta-analysis”. *Sustainable Development*, DOI: 10.1002/sd.2071
- Haughton G. (1999). “Environmental justice, the sustainable city”. In: Satterthwaite D, editors. *Sustainable cities*. London: Earthscan.
- Helgadóttir, Guðrún, Vilborg Einarsdóttir, Anna, Leah Burns, Georgette, Guðrún Þóra Gunnarsdóttir & Jóhanna María Elena Matthíasdóttir.

- (2019). "Social Sustainability of tourism in Iceland: A Qualitative Inquiry". *Scandinavian Journal of Hospitality, Tourism*, 19:4-5, 404-421, DOI: 10.1080/15022250.2019.1696699
- Hemania, Shruti. Dasb, A. K. Chowdhuryc, Anirban. (2016). "Influence of urban forms on social sustainability: A case of Guwahati, Assam". *URBAN DESIGN International*, Vol 22, 168-194
- Hemania, Shruti & Kumar Das, Amarendra. (2015). "Humanising urban development in India: call for a more comprehensive approach to social sustainability in the urban policy". *design context*. ISSN: 1946-3138 (Print) 1946-3146
- Herrle, P., Fokdal, J., Ley, A., & Nebel, S. (2016). "Cities alliance – cities without slums". *Technical background paper*, Images/2016_04_27_TBP_InclusivePartnerships_Final.
- Holgersen, S. (2015). "Spatial planning as condensation of social relations: A dialectical approach". *Planning Theory*, 14(1), 5–22. doi:10.1177/1473095213501672
- Holman, N., & Rydin, Y. (2013). "What can social capital tell us about planning under localism?". *Local Government Studies*, 39(1), 71–88. doi:10.1080/03003930.2012.675330
- Izadi, Arezoo, Mohammadi, Mahmoud, Nasekhian, Shahriayar & Memar, Soraya. (2020). "Structural Functionalism, Social Sustainability, the Historic Environment: A Role for Theory in Urban Regeneration". *Historic Environment: Policy & Practice*, DOI:10.1080/17567505.2020.1723248
- Jabareen Y. (2006). "Sustainable urban forms: their typologies, models, concepts". *J Plann Educ Res*. 26(1):38–52.
- Jabareen, Y. (2015). "The Risk City: Cities Countering Climate Change: Emerging Planning Theories". *Practices around the World*, Springer: New York, NY, USA.
- Jennings, V., Larson, L., & Yun, J. (2016). "Advancing sustainability through urban green space: Cultural ecosystem services, equity, social determinants of health". *International Journal of Environmental Research, Public Health*, 13(2), 196.
- Jover, Jaime, Díaz-Parra, Ibán. (2022). "Who is the city for? Overtourism, lifestyle migration and social sustainability". *Tourism Geographies*, DOI: 10.1080/14616688.2020.1713878
- Kahila-Tani, M., Broberg, A., Kyttä, M., & Tyger, T. (2016). "Let the citizen map: Public participation GIS as a planning support system in the Helsinki master plan process". *Planning Practice & Research*, 31(2), 195–214. doi:10.1080/02697459.2015.1104203
- Kalkanci, Basak & Rahmani, Morvarid & Toktay, L. Beril. (2019). "The Role of Inclusive Innovation in Promoting Social Sustainability".

- Production, Operations Management Society*, DOI 10.1111/poms.13112
- Kanbur, R., & Venables, A. J. (2005). *Spatial inequality, development*. Oxford: Oxford University Press.
- Karji, Ali. Woldesenbet, Asregedew. Khanzadi, Mostafa. Tafazzoli, Mohammadsoroush. (2019). "Assessment of Social Sustainability Indicators in Mass Housing Construction: A Case Study of Mehr Housing Project". *Sustainable Cities and Society*, Volume 50, October 2019, 101697.
- Karuppnanan, Sadasivam. Sivam, Alpana. (2011). "Social sustainability, neighbourhood design: an investigation of residents' satisfaction in Delhi". *Local Environment*, Vol. 16, No. 9, 849–870.
- Kellaher, L., Peace, S. M., & Holland, C. (2004). "Environment, identity, old age: Quality of life or a life of quality?" In A. Walker & C. Hagan Hennessy (Eds.), *Growing older: Quality of life in old age* (pp. 60–80). Maidenhead: Open University Press.
- Kim, Jeongseob & Larsen, Kristin. (2017). "Can new urbanism infill development contribute to social sustainability? The case of Orlando, Florida". *Urban Studies*, Vol. 54(16) 3843–3862.
- Kohon, Jacklyn. (2018). "Social inclusion in the sustainable neighborhood? Idealism of urban social sustainability theory complicated by realities of community planning practice". *City, Culture, Society*.
- Križnik B. (2018). "Transformation of deprived urban areas, social sustainability: A comparative study of urban regeneration, urban redevelopment in Barcelona, Seoul". *Urbaniizziv*, 29(1): 83–95.
- Kuckartz, Udo, Rädiker, Stefan. (2019). "Analyzing Qualitative Data with MAXQDA". *Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH*, part of Springer Nature 2019.
- Kyttä, Marketta. Broberg, Anna, Haybatollahi, Mohammed, Schmidt-Thomé, Kaisa. (2015). "Urban happiness: context-sensitive study of the social sustainability of urban settings". *Environment Planning*, Vol 47, 1-24.
- Landorf, Chris. (2011). "Evaluating social sustainability in historic urban environments", *International Journal of Heritage Studies*, Vol. 17, No. 5, 463–477.
- Langergaard, Luise L. (2019). "Interpreting 'the social': Exploring processes of social sustainability in Danish nonprofit housing". *Local Economy*, Vol 3, No 5, 456-470.
- Lara-Hernandez & J. Antonio, Melis. (2017). "Understanding the temporary appropriation in relationship to social sustainability". *Sustainable Cities and Society*, <https://doi.org/10.1016/j.scs.2018.03.004>
- Larimian, Taimaz & Sadeghi, Arash. (2019). "Measuring urban social

- sustainability: Scale development, validation". *Urban Analytics, City Science*, DOI: 10.1177/2399808319882950
- La Rosa, D., Takatori, C., Shimizu, H., & Privitera, R. (2018). "A planning framework to evaluate demands, preferences by different social groups for accessibility to urban greenspaces". *Sustainable Cities, Society*, 36, 346–362.
- Littig, B., Griessler, E. (2005). "Social sustainability: a catchword between political pragmatism, social theory". *International Journal of Sustainable Development*, 8 (1/2), 65–79.
- Lotfata, Aynaz & Ataöv, Anlı. (2019). "Urban streets, urban social sustainability: a case study on Bagdat street in Kadikoy, Istanbul". *EUROPEAN PLANNING STUDIES* DOI:10.1080/09654313.2019.1656169.
- Lawrence, D. (2000). "Planning theories, environmental impact assessment". *Environmental Impact Assessment Review*, 20(6), 607–625. doi:10.1016/S0195-9255(00)00036-6.
- Lucas, K. (2012). "Transport, social exclusion: Where are we now?". *Transport Policy*, 20, 105–113. doi:10.1016/j.tranpol.2012.01.013.
- Magee, Liam, Scerri, y, James, Paul, Thom, James A. (2013). "Reframing social sustainability reporting: towards an engaged approach". *Environ Dev Sustain*, DOI 10.1007/s10668-012-9384-2.
- Magee, Liam, Scerri, y, James, Paul. (2012). "Measuring Social Sustainability: A Community-Centred Approach". *Applied Research Quality Life*, DOI 10.1007/s11482-012-9166-x
- Magis, Kristen. (2010). "Community Resilience: An Indicator of Social Sustainability". *Society, Natural Resources*, Vol. 23, 401-416.
- Magis, K., and C. Shinn. (2009). "Emergent themes of social sustainability. In *Understanding the social aspect of sustainability*", eds. J. Dillard, V. Dujon, and M. C. King, 15–44. New York: Routledge.
- Maloutas, Thomas. (2003). "Contextual parameters for promoting social sustainability. The case of Athens". *Discussion Paper Series*, 9(5): 77-94.
- Manzi, T., Lucas, K., Lloyd Jones, T. and Allen, J. (2010), "Social Sustainability in Urban Areas – Communities, Connectivity and the Urban Fabric", *Management of Environmental Quality*, Vol. 21 No. 6, pp. 870-870. <https://doi.org/10.1108/meq.2010.21.6.870.5>.
- Marsal-Llacuna, Maria-Lluisa. (2015). "City Indicators on Social Sustainability as Standardization Technologies for Smarter (Citizen-Centered) Governance of Cities". *Soc Indic Res*, DOI 10.1007/s11205-015-1075-6
- Martins, A. Nuno & Farias, Jacira Saavedra. (2019). "Inclusive sustainability within favela upgrading, incremental housing: The case of Rocinha in

- Rio de Janeiro". *Sustainable Development*, DOI: 10.1002/sd.1879
- McKenzie, S. (2004). "Social Sustainability: Towards Some Definitions." □ *Hawke Research Institute Working, Series 27*. Magill: Hawke Research Institute.
- McMahon, Muireann. Bhamra, Tracy. (2015). "Social Sustainability in Design: Moving the Discussions Forward". *The Design Journal*, Vol 18, Issue 3, 367-391.
- Meegan, R., & Mitchell, A. (2001). "It's not community round here, it's neighbourhood: Neighbourhood change, cohesion in urban regeneration policies". *Urban Studies*, 38, 2167-2194. doi:10.1080/00420980120087117.
- Mehan, Asma, Soflaei, Farzaneh. (2017). "Social sustainability in urban context: Concepts, definitions, principles, Architectural Research Addressing Societal Challenges". *Taylor & Francis Group*, ISBN 978-1-138-02966-8.
- Mehan, Asma. (2017). "An integrated model of achieving social sustainability in urban context through Theory of Affordance". *Procedia Engineering*, 198.
- Mehdinezhad, J., & Nabi, R. N. (2016). "Investigating cultural, social sustainability in renovation, durability of vernacular buildings of Iran's architecture (case study: Bazaar of tabriz)". *IIOAB Journal*, 7, 486-495.
- Mehmood, A., & Parra, C. (2013). "Social innovation in an unsustainable world". In F. Moulaert, D. MacCallum, A. Mehmood, & H. Abdelillah (Eds.), *The international handbook on social innovation: Collective action, social learning, transdisciplinary research* (pp. 53-66). Cheltenham: Edward Elgar.
- Milan, Blanca Fernandez. (2015). "How participatory planning processes for transit-oriented development contribute to social sustainability". *J Environ Stud Sci*, DOI 10.1007/s13412-014-0217-5.
- Moulay, Amine. Ujanga, Norsidah. Said, Ismail. (2017). "Legibility of neighborhood parks as a predicator for enhanced social interaction towards social sustainability". *Cities*, Vol 61, 58-64.
- Natarajan, L. (2017). "Socio-spatial learning: A case study of community knowledge in participatory spatial planning". *Progress in Planning*, 111, 1-23. doi:10.1016/j. progress.2015.06.002.
- [ODPM] Office of the Deputy Prime Minister. (2003). □ *Sustainable communities: building for the future*". London: Office of the Deputy □ Prime Minister.
- Opp, Susan M. (2016). "The forgotten pillar: a definition for the measurement of social sustainability in American cities". □ *Local environment*, Volume 22, 2017 - Issue 3.

- Opp, Susan M. and Saunders, Kyle L. (2013). "Pillar talk: local sustainability initiatives and policies in the United States –finding evidence of the "three E's": economic development, environmental protection, and social equity". *Urban Affairs Review*, 49 (5), 678–717.
- Osborne, C., Baldwin, C., & Thomson, D. (2016). "Contributions of social capital to best practice urban planning outcomes". *Urban Policy, Research*, 34(3), 212–224. doi:10.1080/08111146.2015.1062361
- Panda, Sudha & Chakraborty, Manjari & Misra, S.K. (2016). "Assessment of social sustainable development in urban India by a composite index". *International Journal of Sustainable Built Environment*, 5, 435–450.
- Parjanen, Satu & Hyypiä, Mirva & Martikainen, Suvi-Jonna & Hennala, Lea. (2018). "Elements of socially sustainable innovation processes in Finnish urban development". *Sustainable Development*, DOI: 10.1002/sd.1886
- Paterson, B., Thorne, C. C., & Jillings, C. (2001). *Meta- study of qualitative health research: a practical guide to meta-analysis, meta-synthesis*. California, Sage.
- Pearsall, H., & Pierce, J. (2010). *Urban sustainability, environmental justice: Evaluating the linkages in public planning/policy discourse*. *International Journal of Justice, Sustainability*, 15(6), 569–580. doi:10.1080/13549839.2010.487528
- Pieper, Richard, Karvonen, Sakari, Vaarama. (2019). "The SOLA Model: A Theory-Based Approach to Social Quality, Social Sustainability". *Social Indicators Research*, 146:553–580
- Polese, M, Stren R. (2000). *"The social sustainability of cities: diversity, management of change"*. Toronto: University of Toronto Press.
- Porta, S, Renne, J. (2005). "Linking urban design to sustainability: formal indicators of social urban sustainability field research in Perth, Western Australia". *URBAN DESIGN International*, 10, pages 51–64.
- Raco, M. (2007). "Securing sustainable communities: Citizenship, safety, sustainability in the new urban planning". *European Urban, Regional Studies*, 14(4), 305–320. doi:10.1177/0969776407081164.
- Rafieian, M & Mirzakhali, D. (2014). "Evaluation of social sustainability in urban neighbourhoods of Karaj city". *International Journal of Architectural Engineering & Urban Planning*, Vol. 24, No. 2.
- Rashidfarokhi, A, Yrjänä, L, Wallenius, M, Toivonen, S, Ekroos, A & Viitanen, K. (2018). "Social sustainability tool for assessing land use planning processes". *European Planning Studies*, DOI: 10.1080/09654313.2018.1461811
- Ročak, Maja, Hospers, Gert-Jan, Reverda, Nol. (2016). "Searching for Social Sustainability: The Case of the Shrinking City of Heerlen, The

- Netherlands". *Sustainability*, MDPI, vol. 8(4), pages 1-22, April.
- Rogers D, Duraiappah A, Antos D, Munoz P, Bai X, Fragkias M, Gutscher H. (2011). "A vision for human well-being: transition to social sustainability". *Curr Opin Environ Sustain.* 4:1-13.
- Sajjad, Aymen & Shahbaz, Wahab. (2020). "Mindfulness, Social Sustainability: An Integrative Review", *Social Indicators Research*, 150, pages 73-94.
- Sachs, I. (1999). "*Social sustainability, whole development: Exploring the dimensions of sustainable development*". In: Egon B, Thomas J (eds) *Sustainability, the Social Sciences: A CrossDisciplinary Approach to Integrating Environmental Considerations into Theoretical Reorientation*. London: Zed Books, pp. 25-36.
- Shaha, Shimul. Kumar Roy, Anil. (2017). "Social Sustainability of Urban Waterfront- The Case of Carter Road Waterfront in Mumbai, India". *Procedia Environmental Sciences*, Vol 37, 195-204.
- Sharifi, Ayyoob. Murayama, Akito (2013). "Changes in the traditional urban form, the social sustainability of contemporary cities: A case study of Iranian cities". *Habitat International*, Vol 38, 126-134.
- Shirazi, M. Reza & Keivani, Ramin (2017), Critical reflections on the theory, practice of social sustainability in the built environment – a meta-analysis. *LOCAL ENVIRONMENT*, ISSN: 1354-9839 (Print) 1469-6711.
- Shirazi, M. Reza, Keivani, Ramin. (2018). "The triad of social sustainability: Deifning, measuring social sustainability of urban neighbourhoods". *Urban research & practice*, Volume 12, 2019 - Issue 4.
- Shirazi, M. Reza. Keivani, Ramin. (2019). "*Urban Social Sustainability Theory, Policy, Practice*". Routledge, ISBN: 978-1-315-11574-0.
- Sierraa, Leonardo A. Yepesc, Víctor. Pellicerc, Eugenio. (2017). "Assessing the social sustainability contribution of an infrastructure project under conditions of uncertainty". *Environmental Impact Assessment Review*, Vol 67, 61-72.
- Sierraa, Leonardo A. Pellicerb, Eugenio. Yepesc, Víctor. (2017). "Method for estimating the social sustainability of infrastructure projects". *Environmental Impact Assessment Review*, Vol 65, 41-53.
- Skjerven, Astrid, Reitan, Janne. (2017). "Design for a Sustainable Culture". <https://doi.org/10.4324/9781315229065>.
- Søholt, Susanne & Ekne Ruud, Marit & Braathen, Einar. (2012). "A question of social sustainability: Urban interventions in critical neighbourhoods in Portugal, Norway". *Urban Research & Practice*, Vol. 5, No. 2.
- Spangenberg, Joachim H. (2004). "Reconciling sustainability and growth: criteria, indicators, policies". *Sustainable Development*, Volume12,

Issue2

- Spangenberg J, Omann I. (2006). "Assessing social sustainability: social sustainability, its multi-criteria assessment in a sustainability scenario for Germany". *Int J Innovat Sustain Dev*. 1(4):318–348.
- Staffans, A., Rantanen, H., & Nummi, P. (2010). "Local internet forums: Interactive land use planning, urban development in neighbourhoods". In N. C. Silva (Ed.), *Handbook for research on e-planning: ICTs for urban development, monitoring* (pp. 80–102). USA: IGI Global.
- Stender, Marie & Walter, Annette. (2018). "The role of social sustainability in building assessment". *Building Research & Information*, ISSN: 0961-3218 (Print) 1466-4321
- Stevenson, Nancy. (2021). "The contribution of community events to social sustainability in local neighbourhoods". *Journal of Sustainable Tourism*, DOI: 10.1080/09669582.2020.1808664.
- Szreter, S., & Woolcock, M. (2004). "Health by association? Social capital, social theory, the political economy of public health". *International Journal of Epidemiology*, 33(4), 650–667. doi:10. 1093/ije/dyh013.
- Talan, Anita, Tyagi, R.D., Surampalli, Rao Y. (2020). *Social Dimensions of Sustainability, Sustainability: Fundamentals*. Applications, First Edition. Edited by Rao Y. Surampalli, Tian C. Zhang, Manish Kumar Goyal, Satinder K. Brar., R. D. Tyagi.
- Talen, E. (2002). "The social goals of new urbanism". *Housing Policy Debate*, 13(1), 165–188. doi:10. 1080/10511482.2002.9521438
- Thin N, Lockhart C, Yaron G. (2002). "Conceptualising Socially Sustainable Development". *London: Department for International Development, World Bank*.
- Tunstall, R., & Fenton, A. (2006). "In the mix: A review of research of mixed income, mixed tenure, mixed communities. York: A Joint Publication from Housing Corporation". Joseph Rowntree Foundation, English Partnerships.
- Tunstall, R., Lupton, R., Power, A., & Richardson, L. (2011). "Building the big society (CASE Reports; No. 67)". York: CASE, LSE.
- Vallance S, Perkins H, Dixon J. (2011). "What is social sustainability? A clarification of concepts". *Geoforum*. 42:342–348.
- Vezzani, Valentina & Gonzaga, Susana. (2017). "Design for Social Sustainability. An educational approach for insular communities", *The Design Journal*, 20:sup1, S937-S951, DOI: 10.1080/14606925.2017.1353038.
- Wang, Jingjing & Pan, Yiru & Hadjri, Karim. (2020). "Social sustainability, supportive living: exploring motivations of British cohousing groups". *Housing, Society*, Volume 48, 2021 - Issue 1,

<https://doi.org/10.1080/08882746.2020.1788344>.

- Wang, Yu. Shaw, David. (2018). "The Complexity of High-Density Neighbourhood Development in China: Intensiifcation, Deregulation, Social Sustainability Challenges". □ *Sustainable Cities & Society*, Volume 43, November 2018, Pages 578-586, <https://doi.org/10.1016/j.scs.2018.08.024>.
- WCED. (1987). "Report of the World Commission on Environment, Development: our common future (Brundtland Report)". Oxford: Oxford University Press.
- Weingaertner C, Moberg Å. (2011). "Exploring social sustainability: learning from perspectives on urban development, companies, products". *Sust Dev*. 22:122–133.
- Whitton, John, Parry, Ioan, Howe, Joseph. (2014). "Social Sustainability: Participant-led Dialogue as a Basis for the Development of a Conceptual Framework for Energy Infrastructure Decisions". *The International Journal of Sustainability Policy, Practice*, Volume 9, 2014
- Woodcraft, Saffron. (2012). "Social Sustainability, New Communities: Moving from concept to practice in the UK". *Procedia - Social, Behavioral Sciences*, Vol 68, 29-42.
- Woodcraft, S, Hackett T, Cais L. (2011). "Design for social sustainability. a framework for creating thriving new communities". London: The Young Foundation.
- Yiftachel, O., & Hedgcock, D. (1993). "Urban social sustainability: the planning of an Australian city". *Cities*, 10(2), 139-157. [http://dx.doi.org/10.1016/0264-2751\(93\)90045-K](http://dx.doi.org/10.1016/0264-2751(93)90045-K)
- Yoo, Chisun, Lee, Sugie. (2016). "Neighborhood Built Environments Affecting Social Capital, Social Sustainability in Seoul, Korea". *Sustainability*, 8, 1346; doi:10.3390/su8121346
- Yuan, Jingfeng. Zhang, Lei. Tan, Yongtao. Skibniewski, Mirosław J. (2019). "sustainability contribution of public-private partnerships in China: The development of an indicator system". *Sustainable Development*, DOI: 10.1002/sd.2001
- Yung, Esther Hiu Kwan. Chan, Edwin Hon Wan. Xu, Ying. (2011). "Sustainable Development, the Rehabilitation of a Historic Urban District – Social Sustainability in the Case of Tianzifang in Shanghai". *Sustainable Development*, DOI: 10.1002/sd.534
- Yung, Hiu Kwan Esther. Chan, Hon Wan Edwin. (2012). "Critical social sustainability factors in urban conservation The case of the central police station compound in Hong Kong". *Facilities*, DOI: 10.1108/02632771211235224
- Zarghami, Esmaeil & Fatourehchi, Dorsa & Karamloo, Mohammad. (2017).

- “Impact of Daylighting Design Strategies on Social Sustainability Through the Built Environment”. *Sustainable Development*, DOI: 10.1002/sd.1675
- Zetter, M. R; Watson, M. G. B. (Eds.). (2012). “Designing sustainable cities in the developing world”. *Ashgate Publishing, Ltd.*
- Zuo, Jian. Jin, Xiao-Hua. Flynn, Lisa. (2012). “Social Sustainability in Construction – An Explorative Study”. *Construction Management*, Vol. 12 No.2, 51-63
- Zhu, Y., Ding, J., Zhu, Q., Cheng, Y., Ma, Q., & Ji, X. (2017). “The impact of green open space on community attachment—A case study of three communities in Beijing”. *Sustainability*, 9(4), 560.

استناد به این مقاله: رفیعیان، مجتبی، شجاعی، دلارام. (۱۴۰۲). بازشناسی مفهوم پایداری اجتماعی در مطالعات شهری در جستجوی یک چارچوب نظری، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۸(۲۴)، ۳۵-۸۶
DOI: 10.22054/urdp.2023.70063.1478

Urban and Regional Development Planning is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...